

კაჟა ეტზისელო

კოლხური
ფსალმუნები

100-ტომეული

გამომცემლობა „ანკარსალი“
თბილისი 2020

საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და
სახობალო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღება-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

თხზულებათა კრებული
100 ტომად

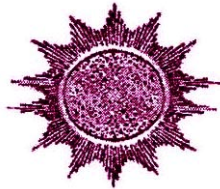
2020

საქართველოს მწიბრალთა, მცენიერთა და
სახობალო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღება-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

ტომი 83

2020

მთ. რედაქტორი **ალექსანდრე (საშა) აბრამია**
მათემატიკის მეცნიერებათა
დოქტორი, საქართველოს
მწერალთა, მეცნიერთა და
საზოგადო მოღვაწეთა
საერთაშორისო აკადემია
„ქალდეა-საქართველო“-ს წევრი.

© ვაჟა ეგრისელი, 2020

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2020

თბილისი, 0186, ა. ჰოლიბროუსაიას №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com

ISBN 978-9941-26-572-3 (ყველა ტომისთვის)

ISBN 978-9941-26-890-8 (83 ტომი)

* * *

ვაჟა ებრისელი დაიბადა ხობის რაიონის სოფელ ხორბაში. ბანათლებით იურისტი და ინჟინერია. 1983 წელს დაამთავრა მოსკოვის მაქსიმ გორკის სახელობის მსოფლიო ლიტერატურის ინსტიტუტი. ორმოცამდე წიგნის ავტორია. თარგმნილი და ცალკე წიგნებად აქვს გამოცემული საზღვარგარეთის ქვეყნების ორმოცდაათამდე ახალგაზრდა პოეტის ლექსების მცირე ანთოლოგია – „ოქროს მტვერანი“, აღექანადრა სმირნოვა-კოზლოვას მონობრაფია – „ბრიუსოველი – ალიო მაშაჰვილი“, ფილორ ტიუტჩევის ლექსები და სხვა.

1993 წელს გამოვიდა პოეტის ათასგვერდიანი, ორი ათასამდე ლექსის მომცველი ერთომეხუთი – „იმჟნ ნათელი“ ხოლო 2002 წელს საქართველოს რესპუბლიკის გამომცემლობა „მოლოდინმა“ გამოსცა ვაჟა ებრისელის „კოლხური უსალგუნავი“-ს ხუთომეხუთის ათასზე მეტ გვერდიანი პირველი ტომი, რომელშიც ორიათასზე მეტი პოეტური ძეგლია იყო დაბეჭდილი. 2006, 2007, 2008 წლებში გამოვიდა პოეტის მეორე, მესამე, მეოთხე ათას-ათას გვერდიანი ტომეულები, ხოლო 2011 წელს დაიბეჭდა პოეტის მესამე, 1575 გვერდიანი ტომი, რომელშიც 2500-ზე მეტი ლექსია დასტაბეჭდილი.

ვაჟა ებრისელის შემოქმედებაზე ორმოცამდე მონობრაფიაა დაწერილი და ცალკე წიგნებად გამოცემული.

ვაჟა ებრისელი საქართველოს და მსოფლიოს რამდენიმე მცენიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრია... 2016 წლიდან საქართველოს მწერალთა, მცენიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმარ-საქართველო“-მ და საქართველოს ეროვნულმა აკადემიამ დაიწეს ქართული პოეზიის რაინდის, საქართველოს მწერალთა კავშირის, ვაჟა-ფშაველასა და ბალატიონ ტაბიძის პრემიების დაწესების, ღირსების ორდენის კავალერის, ქართული კულტურის დეკანოს მფლობელისა და „დიოკურია 2005“-ის, მშვიდობის ოქროს პარსკვლავისა და მშვიდობის დროშის ორდენის მფლობელის, სახალხო პოეტის, საქართველოს მწერალთა მცენიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმარ-საქართველო“-ს პრეზიდენტის, საქართველოს ეროვნული და ფაზისის საერო-სამეცნიერო აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტის,

ავსახეთის მმცნიერებათა აკადემიის პრეზი-აკადემიკოსის, სსპარტოველოს ბანათლეებისა და სსპარტოველოს ეროვნულ და სოციალურ ურთიერთობათა“ „კარპის“, „აიას“ აკადემიების ნამდვილი წევრის, ჩარბლის, ზუბიდიის, სოგის, იყალთოს საპატიო მოქალაქის, ათას-ათას ხუთასზე მეტგვერდიანი ტომეულების „კოლხური უსალგუნების“ (ოცდაათიათასზე მეტი ლექსი) ავტორის – ვაჟა ებრისელის ახალი, რჩეული „კოლხური უსალგუნების“ ოცდაათტომეულის გამოცემა. გამომცემლობა „უნივერსალმა“ გამოსცა პრეზის ხუთასზე მეტგვერდიანი, უმაღლეს პოლიგრაფიულ დონეზე შესრულებული ტომეტი. 2019 წლის მიწურულს გამოვიდა „კოლხური უსალგუნები“-ს 100-ტომეულის პირველი ათი ტომი. დანარჩენმა 90 ტომმა (უკლებლივ) მისი სინათლე იხილა 2020 წელს. გამგადაბულია დასაბეჭდავ ვაჟა ებრისელის კლასიკური პოეზიის ანთოლოგია, აბრეთვე, პრეზისაღმი მიძღვნილი ქართველი და უცხოელი პოეტების, მმცნიერებისა და საზოგადო მოღვაწეების (ათასამდე ავტორი) წიგნების (მონოგრაფიების), სტატიების, წერილებისა და ლექსების ოცტომეული და სხვ.

2020 წლის 16 ოქტომბერს გაიმართა ფაზისის (კოლხეთის) საერთო-სამმცნიერო აკადემიის საერთო კრება, რომელმაც პრეზიდენტის ვაკანტურ ადგილზე ღია კენჭისყრით ერთხმად აირჩია ამავე აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი, ცნობილი პოეტი, ქართული პოეზიის რაინდი, ქართული კულტურის დეკანი, „კოლხური უსალგუნების“ 100-ტომეულის ავტორი, იურიდიულ მმცნიერებათა საპატიო დოქტორი, პროფესორი ვაჟა ებრისელი.

ბაზ. „სსპარტოველოს რესპუბლიკა“,
2020 წლის 22 ოქტომბერი

ჰყავს მეუღლე – ბილდა სუხიშვილი (მწერალი) და ორი ვაჟიშვილი ზურაბი და დანი (ორივე იურისტი) და სამი შვილიშვილი – ვაჟა, ნატა და ლილი. იგი – მმცხრე შვილია (შვიდი ძმა და ორი და).

პოეტის ასტრომეული „კოსმიური პოეზია“

ვაჟა ებრისელის შესახებ დიდი ხნის წინაც ვწერდი: „რუსეთში აკაკის და ბალაქტიონს, ღმერთი არ მიუყენს რომ შებადარო. ბავხარ ზღვის დღვას და ნაზ სიონსაც, რომ აზანზარებს წუმად სამყაროს...“

ამჟამად, როცა პოეტის ზღაპრული კოსმიური „უსაღმუნებოს“ ჯერ არნახული, ჯერ არ ბაბუნელი, ხუთასზე, ათასზე, ათას ხუთასზე მიტბვერდინი „ბაჯალო“, ოქროს ყდაში ჩასმული, ოცდაათტომეული წავიკითხე, ჩემი ძველი აზრი რადიკალურად უარყვავი და... დღეს ძველის ბასაბუნად ხმამაღლა ვაცხადებ: ვაჟა ებრისელი არც რუსთაველს, არც აკაკის, არც ბალაქტიონს და... არც მსოფლიოს, არც ძველსა და არც თანამედროვე პოეტს არა ჰბავს...

ის პრისტორიული კოლხეთის „ქუტაია“, არსის ჭალაში მგბარი მუხაა, რომელზეც ოქროს საწმისი ეკიდა (რომელიც ბერძენმა კი არა, პელაგმა იაზონმა მიღესთან ერთად რომ ბაიტაცა).

დიახ, კოლხეთის მითიური ხელწვივის, აიეტის ხელით დარგული, ის ურჩხულ მოღარაჟი მუხაა, რომლის ცადავვიდ ტოტეზე, პოეტმა ოქროს საწმისის „ბონის“ მაგიერ თავისი „კოლხური უსაღმუნებოს“ იბაგმიუვლომელი ასტრომეული ლაკიდა და ბაანოცხლა, მიძინებული, ღავიწყების ნაცარმომილი, არა მარტო კოლხეთის, არამედ იმდროინდელი სამყაროს ოცდაათტომეუტზე მიტ საუკუნოვანი მითებით, ღებნდებითა და საოცრებებით დახუნდული ისტორია, რაც კომერსიდან მოყოლებული (ძვ. წ. აღ. VIII საუკუნე) არც ერთი ძველის, არც ერთ კალმოსანს არ ბაუკითები.

100-ტომეული... ძველის ბაჩნის დიდან, XXI საუკუნის რიქრაქამდე, ასეთი (5-6 სტრიქონიანი) ვილოსოფიური, რელიგიური, მითოური, ყოვლისმომცველი პოეზია, ჯერ-ჯერობით არავის შეუძენია დღემდე...“

კოსმოსში კი...

დაბოლოს:

„აიეტის ზღაპრულ კოლხეთს, მტრობისა და სიძულვილის გგულეჟანი მისვლია... მათ იცინან იმ იწყება დღემდევის ისტორია“.

ბულნაზ ხარაიჭვილი

პოეტი, ბალაქტიონ ტაბიკის პრემიის ღაურიატი, ჯუმბერ ღეჟავას სახელობის მენენერებათა საერთაშორისო აკადემიის პრეზიდენტი

„ბულცივად შხვვდი ყოველ ჟეხას, ყოველ კაბეხას.“

ა. პუშკინი

წინასიტყვაობის მაბიერ

(გაგრძელება)

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ ყველაფერს ადამიანი თვალთა მზერით ამჩნევს და თავისებურად აღიქვამს. პოეტი დიდოსტატურად ამბობს:

„... ღამის კაბაში, შენ ანთიხარ, როგორც კოცონი,

თვალს გეჭრის სინათლე,
სიღამაზე და სიღიადე“.

ადამიანი თვალის გარეშე ვერ დაინახავდა ვერც ღამის კაბას, კოცონს და ვერც თვალისმომჭრელ სინათლეს, თვალი და აღქმა განუყოფელია.

თვალი ძალიან სათუთი ორგანოა მისი შემადგენელი ნაწილებით, როგორიცაა: წამწამოვანი კუნთი, თეთრი გარსი, ფერადი გარსი, რქოვანა, ბადურა ყვითელი ხალი, ბრმა ხალი, ბროლი, სისხლძაღვოვანი გარსი, მინისებური სხეული და მხედველობის ნერვი, როგორც პოეტის სურათიდან ჩანს, თვალის ყოველი ნაწილი და-

ძაბული აქვს. შეუიარაღებელი თვალითაც ადვილად შესამჩნევია მისი მიზანდასახული მზერა. ეს კი ადამიანის სხეულის უჯროვან აგებულებაზე უარყოფითად მოქმედებს, თუმცა პროექტი სიცოცხლეს არ უფრთხილდება, ოღონდ დაინახოს თვალუწვდენელი სამყარო მშვიდ. ლამაზ ფორმებში. ალბათ ამ დროს პროექტის 300-გრამიანი გული ტუმბოსავით მუშაობს და სისხლს ძარღვებში უჩვეულო სიჩქარით გადაისვრის, თუმცა იგი ამას არ ნანობს, პროექტი გულის სიღრმიდან ამოფრქვეული სიტყვებით ამბობს:

„მამულის მტრებმა და უგნურებმა
იცოდნენ კარგად,
რომ ჩემს მკერდში გულის მაგიერ,
ჩემს სამშობლოს სიყვარული
რომ გუგუნებდა“.

ადამიანი არა მარტო ხედავს და აღიქვამს გარემომცველ სამყაროს, არამედ ახდენს მასზე ზემოქმედებას, ყოველ საგანთან და მოვლენასთან მას გარკვეული დამოკიდებულება აქვს. წიგნის კითხვისას, მუსიკის მოსმენისას, გაკვეთილის, ლექციის მოყოლისას, მეგობრებთან ურთიერთობისას, ადამიანები განიცდიან სიხარულს, სევდას,

ადფრთოვანებას, წყენას, რომლებიც მუღავნდება საკუთარ თავთან და გარემოსთან დამოკიდებულებაში. ვითარებიდან გამომდინარე პოეტი უშიშრად და მტკიცედ ამბობს:

„... მე პოეზიის თავსხმაში შეველ
და ღმერთმა უწყის,
გამოვალ როდის“.

შეიძლება პოეტის ნათქვამში ემოციურობაც იყოს, მაგრამ ემოციები მეტად რთული და მრავალგვარია, დიდი მეცნიერი პ. კ. ანოხინი წერდა: უემოციოდ ადამიანი რობოტს დაემსგავსებოდაო.

ყველასათვის გასაგებია ისეთი გამოთქმები, როგორიცაა:

„შიშისგან ოფლმა დამასხა“, „თმა ყალყზე დამიდგა“, „თითქოს ჭიანჭველები დამდიან კანზე“, „გული შემეკუმშა“, ან „სისხარულისგან სუნთქვა შემეკრა“ და მრავალი სხვა. ყველა ადამიანი შეიძლება ჩავარდეს ასეთ განცდებში, მათ შორის, პოეტი, მწერალი და შემოქმედი.

მსახიობი – მიმიკით, ჟესტით, ინტონაციით არა მარტო ქმნის თავისი გმირის სახეს, ხასიათს და მაყურებლებამდე მიაქვს მისი შინაგანი სამყარო, არამედ „შედის როლში“ გარეგნული

ჰაბიტუსით. სურათზე ნათლად ჩანს, პოეტი შესულია როლში... რომელსაც განცდა ჰქვია. ეს კი შესამჩნევად გამოხატულია მთელს სახეზე. რა ვუწოდოთ ამ განცდას? განსაკუთრებულის მიგნება, წყენისა და დაბრკოლების გადალახვა თუ გულში სიყვარულის ჩასახვა რომელსაც, ასე გულდაგულ წლები ძერწავენ:

„ჩემთან მორბოდით...

და არ აცდენდით

კოცნა და ხვევნის ტკბილ გაკვეთილებს,

და აი, ახლა,

კვლავ გიხსენებთ ყველა მეძავეთ –

ზოგჯერ უხეშებს,

უზნეობებს,

მაგრამ კეთილებს,

და ღამაზ-ღამაზ მოგონებებს

წლები ძერწავენ“.

როგორც ვხედავთ, ლექსი „წლები ძერწავენ“! წმინდა სიყვარულს არ გამოხატავს. პოეტის სიტყვებით, რომ ვთქვათ ეს წუთიერი სიყვარულის და უზნეობის ნიმუშია, რომელიც არავითარ განსაკუთრებულ კვალს არ ტოვებს გულის არც ერთ ნაწილში ადვილი მისახვედრია, ასეთ

„სიყვარულთან“ ურთიერთობისას პოეტს არ შეეძლო დამდგარიყო სიმღერის ხასიათზე...

„გინდ მეძინოს მაინც სულში მიზიხარ,
თვალს ავახელ ზედ წამწამზე მიზიხარ“.

სიყვარულის ძლევა მოსილება არ არსებობს თვალთა ხედვის გარეშე, თვალის გახელა სიცოცხლეა, სიყვარულია, როცა იგი აღიქვამს იმას, რაც მას სურს. ქალის სახე ღვთაებად მოჩანს ვაჟა ეგრისელის პოეზიაში:

„ბნელში სხედან და გვითვალთვალებენ,
ხანდახან ნისლი ცრემლად ვბურვით
და ჩვენს ლოდინში

ღამეს ათევენ...“

ვაჟა ეგრისელს სწამს რუსთველისეული, წმინდა სიყვარულის ... იგი როგორც მამაკაცი ამაყად ამბობს:

„შენი გულის პატარა ქოხში –
ნაკვერჩხალივით
სიყვარული –

დაიდებს ბინას“.

წმინდა სიყვარულისადმი პოეტის განწყობა სათაყვანოა და სანაქებო – მოისმა ხმა იღუმადლი და მანვე განაგრძო მაჰათმა განდისეულად –

ღმერთის სიყვარულია. ეს ერთადერთი ჭეშმარიტებაა, რომელსაც სავსებით ვაღიარებ. სიყვარული ღმერთის ტოლია. თუ მოწინააღმდეგეს შეეყრები – იგი სიყვარულით დაამარცხე. სიყვარული არასდროს არაფერს ითხოვს, იგი გასცემს. სიყვარული იტანჯება, ამის გამო არასდროს ინანო და შეურაცხყოფას ნუ შეეცდები. იგი დარწმუნებულია, რომ სამყარო სიყვარულზეა დაფუძნებული. სიცოცხლე მხოლოდ იქაა, სადაც სიყვარულია, უსიყვარულო სიცოცხლე – სიკვდილია. სიყვარული და ჭეშმარიტება – ერთი მედლის ორი მხარეა.

სანამ ადამიანი გრძნობს, რომ ვიღაცაზე მაღლა ან დაბლა დგას ჭეშმარიტ თანასწორობას ვერასდროს მივაღწევთ.

სამყარო საკმაოდ დიდია იმისთვის, რომ ნებისმიერი ადამიანის დაკმაყოფილება შეძლოს, მაგრამ მეტისმეტად მცირეა ადამიანთა სიხარბის დასაკმაყოფილებლად. სიძულვილი ყოველივეს კლავს. სიყვარული კი აცოცხლებს, არასოდეს კვდება. ასეთია, ამ ორ გრძნობას შორის არსებული უდიდესი სხვაობა. ის, რაც სიყვარულმა მოიშკა, საუკუნეთა მანძილზე შეინახება, ხოლო რაც სიძულვილმა – მძიმე ტვირთად იქ-

ცევა, რადგან სიძულვილს მხოლოდ სიძულვილის დათესვა ძალუძს, ყოველი ადამიანის მიზანია ამოძირკვოს სიძულვილი და დათესოს სიყვარული, მაგრამ ამას ყველაფერს, სწორი აღქმა სჭირდება.

– ბრავო! თქვა პოეტმა და ტაში შემოჰკრა. მოვიხიბლე თქვენი საუბრით, მაგრამ ცხვორებაში ასე რომ არ ხდება?

– მართალი ხართ, საუბედუროდ ხშირად ასე არ ხდება, მაგრამ შენ უნდა იყო ასეთი – პოეტს, ქრისტიანს, სხვა გზა არა აქვს. სევდიანი რომ იყურები მიწის წიაღისკენ – განიტვირთე, დაძაბული ძარღვი სხეულისა განმუხტე – გაიღიმე, გონება და თვალი დაძაბულობით არ დაღალო. აპატიე ყოველივე შენი ნიჭის მოშურნეთ. ისინი სიყვარულით დაამარცხე – დაარიგეს ვარსკვლავეთიდან.

– თვალი დაძაბულობისგან იხსენი... განთავისუფლდი... კარგია კარგი, მაგრამ უფრო კარგია –

„სამშობლოსთვის როდესაც კვდები,

სიკვდილს მაშინ აქვს ფასი“

ფასი... ჩაილაპარაკა ჩუმად თავისთვის. ფა-

სი რომ ყველაფერს აქვს ცხოვრებაში, თუმცა შეფასება თვალებითაც ხდება, გაიფიქრა და უმაღლეს სტრიქონებად იქცა:

„მე და შენ ერთმანეთს დავეძებთ თვალებით,
ყელმოღერებულნი,
ვითარცა გედები,
თუმცა სიყვარულის მხრებს გვაწევს სიმძიმე,
ფიქრით დაღლილები,
მწუხრზე მივედგებით
და ერთმანეთის თვალეში ვიძინებთ“...

თვალეებით ერთმანეთის ძებნა, ერთმანეთის თვალეში ძილი ეს ბედნიერებაა, მაგრამ ცხოვრებაში თვალეც ბევრჯერ ტყუვდება და რაღაცის შენეული აღქმაც ცრუვდება – იყო თქმული თეთრი ღრუბლებიდან. თუმცა, ყოველი სიტუაციიდან არის გამოსავალი. ერთ დიდ პიროვნებას უთქვამს: არ არსებობს ისეთი ციხესიმაგრე, რომლის აღება არ შეიძლებოდესო. მეც შემძლია ავიყვანო ჩემი თავი, ჩემი თვალთახედვით მიწის წიაღიდან ამოვიღო, ის რაც ჩემი აზროვნებისა და სიტყვიერი გამოხატვის პროცესთანაა დაკავშირებული. აღამიანი რა სპეციალობისაც უნდა იყოს. როდესაც იგი სათქმელის ფორმირე-

ბას ახდენს, ან ქვევით იყურება ან განზე. ასე ხდება, მაშინ თუ მნიშვნელოვანი რა არის სათქმელი. აზრსაც სათანადოდ შემზადებული სიტყვები სჭირდება გადმოსაცემად. ასე იქცევიან ორატორები, რომელთა აზროვნების პროცესი აუდიტორიის წინაშე მიმდინარეობს. ასეთი ჩვევა ჰქონდა გამოჩენილ ქართველ ფილოსოფოსსა და ორატორს შალვა ნუცუბიძეს. იგი, განზე იდუმალ სივრცეს ჭვრეტდა და როცა აზრის შესაბამის სიტყვებს „მიაგნებდა“, მხოლოდ მაშინ მოწყვეტდა თვალს „სივრცეს“ და ამყარებდა კონტაქტს მესმენელთან – ხედავდა „მას“.

თვალის მეშვეობით გადაეცემა ზუსტი სიგნალი პიროვნების მდგომარეობის შესახებ, რადგან იმპულსი, რომელიც ავიწროებს ან აფართოებს გუგებს, არავით ცნობიერ კონტაქტს ცხოვრებაში? ჰკითხა იღუმალმა ხმამ.

– დამორჩილება ჩემთვის უცხოა, – მტკიცედ თქვა პოეტმა.

– შეიძლება ეს კარგიც იყოს და ზოგ შემთხვევაში ცუდიც.

– გეთანხმებით, მაგრამ...

„გამოსავალი ორიდან

ერთია –
ან უნდა ამაღლდე
ან უნდა დაეცე“.

– ნამდვილად ამაღლებისათვის ვიბრძვი და სწორედ ხსნის საიდუმლოს მიწის წიაღში ვეძებ, ჩემს პოეზიასთან ერთად. იქ სიწმინდე მეგულება, რადგან იქიდან შთაგონებისა და უკვდავების წყალი მოედინება, და იგი ისეთივე მკურნალია, როგორც პოეზია – ადამიანის სულისა.

ვამბობთ და გვჯერა, რომ სახის მეტყველების არსენალში წამყვანი ადგილი უჭირავს თვალებს, მაგრამ სახის სხვა ნაკვთებიდან ყურადღების ღირსია ტუჩები, შუბლი, ცხვირი, ნიკაპი, რაც ერთობლიობაში სახის კონფიგურაციას ქმნის, კარგი, მაგრამ ამასაც აღქმა სჭირდება, სახის ერთი ნაკვთი დაძაბულია, სხვა კი ისვენებს, მაგრამ შენში ყველა ერთად იმზერება სიღრმისეულ სამყაროში, ძიებაშია. მფარველს ეძებს, განცდებშია თუ შემოქმედებით წვაში? – შეეკითხნენ ვარსკვლავეთიდან.

პოეტმა კი ასე უპასუხა:
„დანამდვილებით მე ვიცი ერთი
და მჯერა მტკიცედ,

რომ ქვეყნად ჩემი მფარველი ღმერთი,
დრო, პოეზია და არის სივრცე,
სხვა არაფერი“.

– დრო, პოეზია, აღქმა და სივრცე – ეს მთელი სიცოცხლეა, მაგრამ ნებისმიერი ადამიანის თვალებს საკუთარი „ლექსიკა“ გააჩნია და „ფრაზებს“ თავისებურად გადმოსცემენ, ფსიქოლოგთა აზრით პირდაპირი შეხედვა სიწრფელის, პატივისცემისა და გულისყურის ნიშანია. თუ პარტნიორები ერთმანეთს ალაღად შეჰყურებენ, მაშასადამე, თავს თანასწორუფლებიანად გრძნობენ. მზერას ძლიერი ფსიქოლოგიური გავლენის მოხდენაც შეუძლია. ხშირად გაიგონებთ – ამ ადამიანს ურცხვი მომნუსხველი მზერა აქვსო, თან დასძენენ: მისი სახის ყველა ნაკვთი ემოციას უფრო აძლიერებსო, ან კიდევ მოჭუტული თვალებით მზირალი ადამიანი თქვენს სულში ცდილობსო ქექვას. რას იტყოდით თქვენს მზერაზე – დაინტერესდენენ ვარსკვლავითიდან.

– პოეტი მცირე ხნით ჩაფიქრდა, შემდეგ ღიმილით უპასუხა:

„ჩემი თვალებიდან ამოდიან განთიადები“ –
და განაგრძო: – თვალთა მზერა გარდა

თქვენ მიერ აღნიშნულისა. არის ქურდული, ირიბი, აღმაცერი, მაგრამ ვისაც მზიანი გამოხედვა აქვს, ასევე სანდო, სულიერად მდიდარი და გულდიაა. ჩემი სულის უმცირესი მოძრაობაც კი სახეზე პოულობს ანარეკლს. თვალების მიხედვით იოლია იმის დადგენა, თუ რაზე ფიქრობს იგი, რა ახერხებს, ან რა სწყინს, ან რას ეძებს. მე ხშირად ვამბობ:

„თვალებში ქართველის წარსულს ჩავცქერი,
მესმის ყოინა,

გმინვა, გნიასი,

ვით საზღაურის მტრისთვის

მიგება“.

პოეტის სახეზე, მის მზერაში, თუნდაც იმ სევდიან თუ მკაცრ გამოხევაში, გამოხატული მიგნება იმ აზრისა, რომ ანდერძი ქართველი ერის წინაშე ასე არავის შეუხსრულებია, როგორც დავით მეფეს. იგი იხსენებს:

„... დიდგორის მკერდზე სისხლთა მთხეველი,

ქართველები კვლავ დგანან პირველნი,

და საქართველო

მათი წმინდა საკუროთხეველი,

საესეა თავით შესაწირველით...“

მაღალი მთები დგანან უძრავად,
ღამით ტანჯული მოლოდინი
წამებს დაითვლის.

და... აჰა ბნელში, ქართველის
მტერთა შესამუსრავად,

მოდის სიკვდილი! – მეფე დავითი.“

შეიძლება პოეტი თვალს იმიტომაც, არ
აშორებს მიწის სიღრმისეულ სამყაროს რომ 21-ე
საუკუნეში, რაღაც ახალი უნდა აღიქვას.

„... მე ამოვდივარ მიწიდან
და სიმყუდროვიდან“...

პოეტს სწამს და იმედის თვალთ უყურებს
გაზაფხულიდან გვიან შემოდგომამდე. ტყეებსა და
მდინარეებში, ბაღებსა და პარკებში როგორ ამო-
დის და ყვავის მრავალნაირი მცენარე, ან ფანტას-
ტიკურად შეიძლება სწამდეს, მცენარეებთან ერ-
თად ახალი, უკეთესი ცხოვრების ამოსვლა. მას,
როგორც პოეტს, ენატრება ბარათაშვილის ახლად
აბიბინებული „ღბილი მდელო“. დიდი მზრუნვე-
ლობით ეფერება მიწიდან ახალ ამოსულ ენძე-
ლას, ცხენისკბილას, თეთრყვავილას, ყოჩივარდას,
იაუუუუნას, ტიტას და ნარგიზს.

იგი სიხარულით ამბობს „ბაღში კვირტების

დგას ურიაშული...“ და ეს ურიაშული მას აგონებს დიდი ილიას სიტყვებს:

„ღმერთო, ღმერთო, ეს ხმა ტკბილი
გამაგონე ჩემს მამულში“.

– მამულში ტკბილი ხმის გაგონებას ნუ ჩქარობთ. უცაბედად აღარ მოვა, დროა საჭირო ჩაესმა ზეციდან.

– მე არსად მივეჩქარები, მხოლოდ დრო მაჩქარებს, მაგრამ დროს მხოლოდ სიყვარულით უნდა დაგვატკბოს და შიში სიკვდილისა სიცოცხლემ უნდა გვასწავლოს, ყველას საამური ცხოვრება ენატრება. ფოთლებიც ხომ ადამიანებივით ერთმანეთის ჩრდილში ცხოვრობენ და განსაზღვრული დროის შემდეგ კვდებიან. განა ასე არ ხდება ადამიანებშიც, სიკვდილი არ აცდება, მისი სული სხვა სამყაროში გადადის, ხოლო აქ სახელსა და დიდებას ტოვებს.

– ნუთუ თქვენი გამჭოლი მზერა მიწის სიღრმისეულ სამყაროში დიდებით მოსილი ადამიანებისკენ არის მიმართული – არ ისვენებდნენ ვარსკვლავები.

– გულზე მაღამოდ მეფინება შარავანდედით მოსილი ადამიანების გახსენება:

„ვინც მამულს თავი ანაცვალა
ყველა გმირია
და უკვდავება თავზე დანათის...
ვახტანგი, დავით,
ქეთევანი,
ცოტნე,
მირიან,
შალვა,
ელიზბარ,
ნინო,
ერეკლე, –

სამარადისოდ როგორც ცხრამნათი,
საქართველოს ცის სარკეში აირეკლნენ.“

– კიდევ რას ეძებენ წიაღში? – გადმოსძახეს მთებმა კოლხეთიდან, რომლებიც თურმე ყურს უგდებდნენ პოეიტსა და ვარსკვლავების საუბარს.

პოეტმა თავისებურად ჩაიღიმა, სანთელი აანთო, ილოცა აიეტის, ცოდნე დადიანის, მეფე გუბაზის ზღაპრულ კოლხეთზე და მერე დაიწყო – ჩვენ გვაჩუქა ღმერთმა და დაგვილოცა ედემის ბაღი, ეს ზღვა, ეს ცა, „მრავალუამიერი“, „ოდლოა“, „კუნხი ბედინერი“, „ჭიჭე ტურა“. ეს არაფე-

რი არ დაკარგულა, ერმა შემოინახა, მაგრამ მათ სცივათ... უფრო მეტი სითბო და ყურადღება სჭირდებათ, როგორც ეროვნულ განძს. ამიტომ ვფიქრობ...

„ვნახოთ, ო,

ვნახოთ,

სად მიგეყვანს

გზა –

არჩეული,

ჩემო მებრძოლო, სულისკვეთებავ!“

არც ასე ადვილია იყო პოეტი მებრძოლი სულისკვეთებით და აღიქვა რაც ხდება შენს გარშემო. თქვენი თვალთა მზერა ღუპასა ჰგავს, რომლის საშუალებით კარგად მოჩანს ღეროს ჩანასახი, რომელიც კვირტის ცენტრშია მოთავსებული. კვირტი ჩანასახოვანი ყლორტია. თქვენ მაგარი ყლორტი ჩანხართ, რომელსაც ქარი ვერ ჩამოაგდებს. ახმაურდა გრიგალი – და გადასძახა ვარსკვლავეთს.

– ეი, თქვენ, ვარსკვლავებო, ხედავთ კოლხეთს – საქართველოს ულამაზეს კუთხეს, როგორი სულით მებრძოლი შვილი გაუზრდია.

– ამის გაგონებაზე, დასტურის ნიშნად,

თვალისმომჭრელად აციმციმდნენ ვარსკვლავები, პოეტი კი ჯერ დადუმდა, შემდეგ კი ელევის სისწრაფით ვარსკვლავეთში აიჭრა, იქიდან გადმოხედა არა მარტო თავის სამშობლოს, არამედ მთელს დედამიწას.

„თავზე ასურავთ თეთრი თავშალი
ფიფქებს და ვითარც ანგელოზები,
ფრთების ფათქუნით ჩამოდიან
დედამიწაზე,
რომ ცოდვა-ბრალის კვალი
წაშალონ“.

– ვერ წაშლიან ვერა, ბოროტ ადამიანთა
ნამოქმედარს – დაიგრგვინა ცამ.

ტატა ღიოსკუჩხელი

*ნაწყვეტი წიგნიდან – აღქმა ანუ
საოცრებათა სამყაროში*

გავრძელება შემდეგ ტომში

მთვარე

მარტოსული არის მთვარე,
მას მზის გარდა
არ ჰყავს მოძმე,
თუმც ვარსკვლავთა სანთლებსს უნთებს
დამდამობით ღმერთკაცს ოდოს.
და თუ ზოგჯერ
ტანზე იცვამს
ღრუბლის ძონძებს,
ეს იმიტომ,
მზეს თავი რომ შეაცოდოს!

1979

* * *

არავითარი სხვა შემოქმედი,
ქარი,
ქარიშხალს თვითონ
იგონებს
და თვალები აქვს ვით მუგუზალი.
ზღვა,
როცა ქარის ხმას
გაიგონებს,
ხმელეთს მუქარის –
თოლიების მოქათქათე
წერილს უგზავნის.

1969

მე, მაშინ მოვალ!

როს წუთისოფლის

მეჭირსუფლების,

მიწყდება ჩუმი მოთქმა და

გლოვა.

როცა სოფლიდან იქედნენი,

მრუშნი,

ძუნწები,

სულერთიანად გაიძურწება...

მე,

მაშინ მოვალ!

2017

მელანქოლია

ღვთის ტაძრის კარზე ურწმუნოთა
ისმის კაკუნი,
რწმენის კერია თითქოს
გაცივდა.

იესო ქრისტე ჯვარზე ისევ არის გაკრული,
გარდმოუსხნია

ის არავის
მძიმე ჯვარცმიდან.

1964

ისევ ცროლის მთა

გადაკვრია თვალზე ბინდი
და არაგვის უსმენს
ბორგვას....

ადარც შეილი....

ადარც ცოლი!
ელის გველისმჭემელ მინდის,
ნისლში რომ დგას –
ის მთა ცროლის.

1961

ირმის თანავარსკვლავედი

ხმა უწვდინე გალაქტიკებს,
არ ეგონათ,
ზღვარს თუ გადაამეტებდი....
(რას ემდური,
ბედს რას ერჩი?!)
მოვლილი გაქვს პლანეტები
ბინა გიდევს –
ირმის თანავარსკვლავედში.

1973

დამოკლე

მოსვლისთანავე ჩვენს თავზე
მახვილს,
რომ კიდებს ჩუმად ის
დამოკლეა!*
ჩვენ არც ფარი გვაქს და აღარც
თორი.
და არვინ უწყის თუ რა მოკლეა
გზა, –
ყოფნასა და არყოფნას
შორის!

---

* დამოკლეს მახვილი – ითქმის მუმიღვ საფრთხეზე, ბერძნული თქმულების მიხედვით სირაკუზელმა ტირანმა დიოსიხოსმა ერთ-ერთი ნადიმის დროს თავისი ადგილი დაუთმო თავის მოშურნე დამოკლეს და მის თავზე ძუით დაკიდა მახვილი.

ძმა ვარ პრომეთეოსის

გუყვარვარ და...

სიცოცხლე,

სიკვდილს ველარ იმეტებს!

როგორც ნათელს ეოსი,*

თუმც იცის,

ვით ეპიმეთე,

ძმა ვარ პრომეთეოსის.

1922

---

* ეოსი (ბერძ.) – გარიჟრაჟის ღვთაება.

ისევ ლოდინი

დროს ელოდები....

აღბათ იგი მალე

„მოაღის“

და მეცხრე ცაზე –

სადაც სუფევენ

ღმერთთა-ღმერთები,

შენ შეგიძლია და ხარ მოვალე,

ვით ზღვას მდინარე,

მათ სუფევას –

თუ შეერთვები.

2019

ქეო ალაშის

მზის კოცონზე ვართ მიფიცხებულნი,
დღეები იწვის,
ვით ბურბუშელა.
ჩვენ კი არ გვიშვებს ყოფნის
ქანხები!
ადამი ქეო!
სულ ტყუილად
ნუ იქაჩები!
ველარ აიშვებ!
თუ სიკვდილმა
ადარ გიშველა!

2019

აპოკრიფული

არა „საღმრთო წერილიდან“
და არც ღვთიურ ბიბლიიდან,
არამედ ცის კაზადონზე
ნაწერს მნათთა ასოებით,
მერე მოგვთა „ამოკრიფულს“
ათასწლეულების შემდეგ,
ჩხიბავ კოლხურ –
აპოკრიფულს.*

1963

---

* აპოკრიფი (ბერძნ.) – საიდუმლო, დაფარული.

ხილული, უხილავი

დღეები ცისქვეშ მუდამ ფხიზლობენ,
ღამეები კი ტკბილი ძილით
სიკვდილს გვაჩვენებენ.
ღმერთების რისხვა კვლავ ჩამოდის
ციდან ქუხილად.

ადამის მოდგმა –
დღიდან გაჩენის,
ხილულს კი არა,
უფრო მეტად,
ეტრფის უხილავს.

1969

მითრიდატე ეპატორი

სახელიც მტერს თავზარსცემდა,
ძველ კოლხეთის უსამანო
ცისა და ზღვის

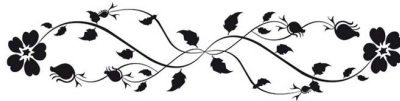
მეპატრონის:

მითრიდატე პონტოელის,

მითრადატე –

ეპატორის.

1967

აპოთეოზი

რა არის ღამე,

ქოფაკ ძაღლივით,

ფერად სიზმრებში ძინავს
თეოზე.

შენ კი არგძინავს,

ელვის აღვირით,

მიგყავს დღეები ბრძოლით დაღლილი,
ოლიმპოს მთაზე –
აპოთეოზის.*

2019

---

* აპოთეოზი (ბერძ.) – გაღმერთება, გაფეტიშება.

კოლხები

უწიეს აღდგომის კუნძულს,
საითაც ქროდა არავი.*
მერე კოლხებმა შავი ზღვის
კარად კვლავ დასცეს კარავი.
არ ვამბობ ნიშნის
მიგებით:
სკვიტები?!
ვინ ვიკინგები!
კოლხები იყვნენ პირველი
მებრძოლი ამ ცისქვეშეთში,
და... სხვაგან არსად, არავინ.

1963

---

* არავი – სამხრეთის ქარი.

შ ა ტ ი ლ შ ი

ყინვაა და სიცივისგან
ულაულაებთ მთებს ღაწვები,
მაგრამ შენებრ მიუვალი
არც შატილი,
არ მუცოა.
ქალავ შენს გულს
ვინ ჩაწვდება,
კომბოსტოსებრ –
ასფურცლოვანს.

1958

ბავშვები

რადგან მოფრინდნენ
ანგელოზებად,
ბავშვები ქვეყნად უნდა მღეროდნენ...
მე კი ორზე მეტ
ათასწლეულის,
იქიდან მათი მესმის ტირილი.
რადგან სიზმრებში ელანდებათ
მეფე ჰეროდე!

1974

ზარსი

ქვეყნად ყოფნაც
და არ ყოფნაც,
ყველაფერი არის ფარსი,
გარდა მუხის ოთხი ფიცრის,
შეშამ არა,
ფერფლმა იცის,
ამირანის ცეცხლის ფასი.

2001

ურწმუნო

ვარსკვლავებად წვეთავს
ციდან –
დილის ნამი...
და სიცოცხლედ ვუხმობთ
ყოფნასა და არყოფნის
მარადიულ დავას...
ურწმუნო ჰგავს ღამეს,
სიბნელეში მავალს.

2019

ქრისტე და იაჰვე

რწმენიანთ და ურწმუნოთაც
 მზერა გაურბიან ცისკენ,
 სად მზე ნათელს –
 მიაფენს.

ქალღეველი იყო ქრისტე,
 ისე,
 როგორც იაჰვე.

1960

აბრამიები და აბრამიშვილები

კლდეს მიჯაჭვეულ ამირანის
მკერდზე ნისკარტს
ილესავდა
ორბი....

მაშინ პონტოს პირას,
მტერი ბრძოლით გადარიეს,
ზღვა მათ გლოვობს
და იგონებს:
კოლხ-აბრამის შვილებსა და,
მათ ნაშიერ აბრამიებს.

1966

ჩემი ბალი

ეს ჩემი ბალი ახლა ზღვას ჰგავს
ქარში გაფრენილს,
და ტყემლები და
ალუჩები,
თითქოს და ღაზი
წინაპრების
არის აფრები.

1959

**ჰავაის – კუნძულები,
ანდების – ქედები**

შენი დღე ადრე თენდება
და მერე გვიან ღამდება,
შიგან კი მუდამ ომია,
ისმის: „ვაჰმე!“ და
„ავაი!“

და...

შენი „ფსალმუნები“ კი:
ქედები – არის ანდების,
კუნძულებია – ჰავაის.

1982

**მარიამ ღვთისმშობელი,
ნინო კაბადოკიელი**

იესოს ჯვარზეცმის ამბავი,
რომ ემცნო ბეთლემს
და ნაზარიეთს,
სოფელი და დაბა მორკიეს,*
მას შემდეგ ისინი შიშობენ:
კოლხ –
ნინო კაბადოკიელს,
ქალდაველ –
მარიამ ღვთისმშობელს.

1963

---

* მორკიეს (მეგრ.) – მიმოიკიელეს.

პილიგრიმი*

გათრობდა უცხო სურნელი
ვაჟას „იის“ და
„ყოილის“.
უფლის ხსენებას ვედარ ბედავდი,
წყალს დაღვედი და
ფრინველივით ცას
ახედავდი,
არ ამქვეყნიურ ქარს – აყოლიდი.

2019

---

* პილიგრიმი (რუს. იტ.) – მიმლოცველი, მწირი, ყარიბი.

იყივლე და გაათენე

სობი,

სორგა,

ხეთა,

ბია,

იყო შენი ბაბილონი და ათენი.

და შენ კოლხურ მამალივით,

პოეზიის მაღალ ღობეს –

თავმომწონედ შეახტი და...

იყივლე და...

გაათენე!

1999

სიფარი, ური

ბოწკინტებზე შემომდგარი

ოდა,

ეზო და ყებური.

ბადში შაშვის გალობა და,

წია-წია მოლალურის,

ადათ-წესი ყოველივე:

სოფლ-ური

და ქალაქური,

კოლხო! მითხარ, რად გახსენებს

სიფარსა¹ და ქალაქ ურის².

1971

---

^{1,2} სიფარი, ური – კოლხთა (ქართველთა) შორელი წინაპრები (შუმერთა) ქალაქები.

მეფე გიორგი

რა ექნა მეფე გიორგის,
თუ ურჩი ერისთავები
ატეხდნენ დავიდარაბას,
და მცხეთას მოასკდებოდნენ
აბობოქრებულ არაგვად,
ციხე-ტაძრებს და
მონასტრებს –
ულეწდნენ კარს და დარაბას
და ცეცხლის აღში ახვევდნენ,
ვით მონგოლი და
არაბი!

1971

**რამზის II-ის ხომალდების
მოლანდება შამ ზღვაზე**

ათასწლეულების იქით –

ახლოს იყო ყოველივე,

მაგრამ ახლა არის შორი,

ვით მანძილი ხომლამდე...

და...

მაინც ეს თოლიები,

აღარ ვიცი რად მაგონებს,

რამზეს მეფის –

იალქნიან ხომალდებს.

1979

გაჭედილს და მუკოტახილს

კლავდნენ,

მაგრამ სამეგრელოს,

ვერ ატანდა გულში ტყვია!

აკავებდნენ ვერც აღვირით და ვერც

არტახით.

მით უხმობენ გზა-ბილიკებს

მუდამ მტრიანს –

გოჭკადილს¹ და მუკოტახილს².

1962

---

¹ გოჭკადილი (მეგრ.) – გაჭედილი

² მუკოტახილი (მეგრ.) – მომტვრეული

ოდისეოსი და ტელემაქე

ოდისეოსი სულ სხვა იყო,
ხმაღს არასდროს აშიებდა,
მისი ხათრით –
მერე აქეს! –
ერთადერთი ნაშიერი –
ახალგაზრდა
ტელემაქე.

1969

მთები და მწვერვალები

მნათთა სინათლით აღიდებული,
ოკეანეა ზეცა
მღელვარე,
სადაც მეუფობს ქარი აშარი.
თოვლი და თოვა
ამაღლებენ მთებს და
მწვერვალებს,
მაგრამ არასურთ სივრცეებში
მხრები გაშალონ.

2010

300 ისაკი და

აბრამი

ოცი საუკუნის მერეც,

ზოგ-ზოგები

ურწმუნოა

იმ ძველ გზებსა თუ ბილიკს მისდევს...

ვით ისაკი და აბრამი.

აღბათ რწმენამ დააბრმავა!!!

ვაჰ!

თუ ისევ ჯვარზე აცვან

ჩვენი მაცხოვარი ქრისტე.

1966

ძალა

„სიტყვის ძალა მდგომარეობს
ცოტა სიტყვებით ბევრის გამოთქმაში“.
პლუტარქე

სანამ ქარი არყოფნის,
ყოფნის ზღვიდან აიშვებს,
მანამ შენ,
ვით პლუტარქე,
ფულით არა,
აზრებით,
ტენი მთვარის ბალიშებს,
და ვარსკვლავთა
მუთაქებს.

1992

მრევლი

მირიად მნათით ცას დასახლებულს,
დღისით და ღამით,
ყველგან და
მუდამ,
მთვარე ჰკიდია, ვითარცა ცრემლი.
ქრისტეს,
მუჰამედს,
შივას და
ბუდას,
ყველას ჰყავს თავის
ერთგული მრევლი.

1969

ხეთა, ხამისკური

ვარსკვლავების ჩურჩულს ისმენს
მთვარე –
კოლხურ ღამის ყური,
რომ ხეთა და ხამისკ-ური¹,
ნაშთებია ძველ ხეთების,
ძველი ერედუს²
და ურის³.

ჩვენებური...

ძველებური...

1964

---

¹ – ხეთა, ხამისკური – სოფლებია ხობის რაიონში.
^{2,3} – ერედუ, ური – კოლხთა (ქართველთა) შორეული
წინაპრების – შუმერთა ქალაქები.

კეისარს კეისრისა

უწილადე!

ცოტა სხვებსაც

მეც ზღვები,

გულს არ მოხდეს ბრკე ისრისა.

ეგრისელო!

ყველას თავის მიეზღვება,

კეისარს კი

კეისრისა.

2019

ისევ წიგნი „იქმენ ნათელი!“*

ლევენდებით,

მითებით,

სავსე შენს წიგნს ადრიან,

ნოეს ზღაპრულ კიდობანს,

რომელიც,

რომ გაუძღვებს –

ბევრ „წყალ-ღვრნას“...

წყალ-დიდობაას!..

1993

---

* 1993 წელს გამოვიდა პოეტის 1000 გვერდიანი 2000-მდე ლექსის მომცველი ერთტომეული – „იქმენ ნათელი“ (რედაქტორი შოთა ნიშნიანიძე).

მაფშალია

ოქროდნაჭედი ცაა –

გალია

და ვარსკვლავების არის

მრავლობა...

მიმწუხრის ტოტზე ზის

მაფშალია,

და გალობს...

გალობს. აქ არყოფნის

გარდუვალობას.

1966

60

აბე,

სამოცსაც მიუკაკუნე,

გკლავს,

ფუჭ- დღეებზე თვალის

შეველება!

თუმც პოეზიის ჯვარზე იყავ

მუდამ გაკრული!

აწ აღარ იცი,

ვინ ჩამოგხსნის,

რა გეშველება!!!

1999

* * *

ცისკარივით ნათელია,
არცა მითია,
არც არაკი,
ისევ ზიხარ, არგოსავით
ცხვირაწეულ
მთვარის ნავში,
ვითა ვაჟა ლაპარაკობ
და ამყარებ ღმერთთან
კავშირს.

1968

პეპელა

ჯერ აღარ წასულა ცაში,
წუხელ სამარეში იწვა!
აბო
ის ღამაში პეპელა,
საფლავს რომ დაფარვატებს,
იმ პატარა ანგელოზის
სულია, –
გუშინ რომ მიაბარეს
მიწას.

1965

მზე და მთვარე

ქარსა და ქარიშხალს

არ უჩანს საშველი,

და ღამის მძვინვარ

ოკეანეში,

ერთია საჩინო:

მთვარე თითქოს და

რგოლია მაშველი,

რომელმაც აღსავლით მავალი,

მზე უნდა გადაარჩინოს.

2019

* * *

ჭიას ფეხს აღარ დააბიჯებდა
და ყოველივე კარგის
მცდელობით,
თავს კრძალვით ჰყოფდა
მადლის ფანჯრიდან,
რადგან იცოდა ვიღაც დასჯიდა,
გამოისობით უცოდველობის!!!

2019

სამოთხე

სიცოცხლე კი ცაში მიდის...
ცხოვრებაა –
თარაზული,
სამოთხეში ვეღარ შეხვალ,
არის შემოსლა
და შეხლა,
კარგებია ჩარაზული.

2019

ღმრ

ამირანივით ერბრძვი ყვაუ-ყორნებს
და იგერიებ ღღეთა
არწივებს –
ღვიძლის საკორტნად ომს
რომ გიხადებს!

და...

თუ სიკვდილი შეგეფეთა,
როგორც ყივჩაღი,
ქვეყნად არავის გაუნაწილებ.

1979

ოპერა

ცა ვარსვლავებით გადახურული, –
პირველყოფილი არის
ოპერა,
საიდანაც ხმა ისმის, „ჩაკრულოს“.
და მის კედელზე,
როგორც აფიშა,
ახალი მოვარე –
არის გაკრული.

1967

საწუთრო

ათადან და ბაბადან,
 ასე არის საწუთრო,
 სანამ მოვა მოხვია,*
 მანამ უნდა სამყაროს,
 ხელი უნდა –
 მოხვიო,
 უნდა დაისაკუთრო!

1971

---

* მოხვია (მეგრ.) – მერეხი, თავდასხმა, წყალ-ღვრნა.

ოდიში

ჰელიოსის ოქროს ხელით
უხვად მადურის მზე
მარმაშებს
და ვისვენებ ჩემს ოდიში.
თუმც მარცხენა თვალი
ცუდად მითამაშებს
და ვარ ავის მოლოდინში!!!

1991

ცის სტუმარი

მღვრიე,

თანაც მიწისფერი,

შორს,

ღრუბელი ჩნდა ალიზად,

მთვარე იყო ცის სტუმარი –

და მას რაღაც

იდუმალი,

მზერა ჰქონდა მონა ღიზას.

1962

***

პონტოს ნაპირზე ბინადართ:

ახვიცს¹,

კარკასს² და

მელანხოლს³,

სურს დავიწყებამ ხელი რომ დარიოს

და ამღვრევს ტიონოსს⁴,

და ქორსოს⁵

და გიპოსს⁶,

ასპერს⁷ და არიოსს⁸.

1964

1,2,3 – კოლხური (ქართველური) ტომები.

4 – ტიონოსი – მოქვისწყალი

5 – ქორსოსი – ხობისწყალი

6 – გიპოსი – ცხენისწყალი

7 – ასპერი – ჭოროხი

8 – არიოსი – ცივი

***

ვარსკვლავებით მოკირწყლულ,
ვითარც გამთენიის ცას,
მთვარე ხელში გეკავა,
სანამ არ გაგაშეშა
პოეზიის წელკავმა.

1969

***

„ბედისწერის დაფიდან“
გესმის შორი ძახილი –
სხვა ცისა და
სხვა მუზის.
„ნაბოლარა“ ვიღაც გხმობს,
ვით „სიზმარი თამუზის“².

1969

---

1 – „ნაბოლარა“ – ვაჟა ფერისელი მეცხრე შვილია.

2 – „თამუზის სიზმარი“ – (ძველი შუამდინარული პოეზია)

***

ღელავს პონტო...

და წარსულის,

ცის ულურჯეს მორევს

ირთავს

და მე კოლხურ ვისმენ ყივილს,

სადღაც პრეისტორიის –

ფიქრშიუწვდენ სიშორიდან.

1978

***

ციდან ჩამოფრენილი
სული ცისკენ იურვის,
ცაა მისი სამშობლო.

ელის მარადიული
ყოფნა –
არ საამსოფლო.

2002

1991 – 1992

ძმა ძმის სისხლს ღვრის უღმერთოდ,
ბრუნავს ცოდვის მორევი
და ცა ირევს ფერს ლილის.
ქართველს გაუწყრა ორივე –
ინანაც¹ და
ენლილიც².

1992

- 1 – ინანა – შუმერელთა ქალღმერთი
2 – ენლილი – (ქართველთა შორეული წინაპრების)
შუმერთა ეროვნული ერთიანობის უზენაესი დვთაება

***

ვარსკვლავებით სნეული,
ცივ ნიავს არ იკარებ,
რადგან დედამიწაზე,
უცხო პლანეტელივით –
ჩუმად ჩამოიპარე.

1966

***

ეს მეტეორი კი არადა,
ცვივა და ცვივა
ცეცხლოვანი მზის ღოდები,
რომლებიც არყევენ ცას გოდებით,
მე კი ვზივარ და...
კოსმოსში ბინადარ
წინაპარ კოლხების –
დაბრუნებას –
დღე-დღეზე ველოდები.

2014

***

ათასწლეულთა დელგამ,
არა მგონია ჩუმად
რომ აუაროს გვერდი:
მიქელანჯელოს,
და ვინჩს,
ალიგიერს და
ვერდის.

1969

***

ერთი შავი ღრუბელი
სადღაც მიეხეტება,
ვით საწყალი დევრიში¹.
მთვარე
ზეცის საშოა,
საიდანაც მე ვიშვი.

1960

---

1 – დევრიში – (სპარს.) აღმოსავლურ ქვეყნებში მოხეტიალე მუსლიმანი ბერი.

***

ნათლითშემოსილი მთებით,
ცისკენ რომ მიიწევს ლოცვად
და არ ეკარება რული:

მიწაა –

სამყაროს ხორცი,
ცაა – სამყაროს სული.

1971

***

ვარსკვლავების ბილიკებით –
ცოდან ჩუმად ჩამოსული
წელი არის ასჯერ ასი:
– ჭრიალს ვისმენ მოვარის ურმის...
სიტყვის ღოდს ვთლი...
ლექსს ვამსგავსებ
ქანდაკებას ჰენრი მურის.

1969

***

შორეულ წარსულში დათარეშობს –
ათასწლეულების ურდო:
გრაალის ტაძრებს ანგრევს
და კვლავ აშენებს.
კოსმიური ხსოვნა შენში ბუდობს,
პლანეტებზე ფიქრი
არ გასვენებს...

2001

***

დედამიწის ჭურჭელში –
ვხედავ ველარ ეტევი
და ცაც
გეცოტავება.
მიტომ სფეროების და
პლანეტების უღრანში
მარტო დაეხეტები
და დროში გზაარეულს –
დაგეძებს უკვდავება.

1993

***

ცის გონს შემორჩენილი,
წარსულის უღრანიდან –
მოხვალ ხელის ფათურით.
მაგრამ ვეღარ გამოგაქვს
მხრები –
გოლიათური.

2001

***

სხვას არა!

იმ ერთს ძაღუძს,
სამყაროს ხსოვნით რომ ნაღმავს,
ციდან კოსმიური კარნახით, –
მდინარეს ააყოლოს აღმა
ორაგული და
კაღმახი.

1972

***

ნ.ბ.-ს

განა არის იოლი,

უკვდავ,

უცხო სახელებს,

რომ აცნობ „აქაურებს“:

ბიქსელს,

ლენცს და ბიოლის,

კესტნერსა და ქაუერს.

2014

***

ღამის ცის შორეულ წარსულში,
სად ყოფნა
არ ყოფნას ერთვის,
რადღაც ჩანს, ვითარცა სიფარი*.
მთიები –
გზავნილებია ღმერთის,
არსთაგან ჯერ გაუშიფრავი.

1987

---

* სიფარი – სამყაროს უძველესი ქალაქი

***

(ვარიანტი)

ყოფნად მოსულს
რომ არყოფნამ,
ხელი არასოდეს გახლოს,
მოვარესთან და მზესთან ახლოს,
ვარსკვლავებით დასახლებულ
მეცამეტე ცაში სახლობ.

1999

სეზანი და მარკესი

ნაელებს მოვარის ემბაზში

ყალამს –

მადლი სდის

უფლის

და მზის ფერებს აკვესებს:

შაგალი და დიუფი,

სეზანი და მარკესი.

1981

კოსმიური ელვა

ვარსკვლავების იქიდან –
ჩუმად გამოპარული,
შენ წიგნებს რომ ებურვის,
ღამე არა,
წარსულის –
კოსმიური ელვაა,
სტრიქონსა და სტრიქონს შუა –
ცეცხლად ჩაბუდებული.

2011

საქართველოს ისტორია

მშობელ ქვეყნის სიყვარული
რომ არასდროს იკურნება, –
ის სნება და
ის სენია.
და სიდიდით მზის ტოლია!
ხელისგულზე მისვენია
საქართველოს ისტორია.

1962

აზილებს და აფილებს

ისე,

როგორც მუმილი მუხას,

მტერი მუდამ ეხვეოდა –

ოქრო-ვერცხლით ავსილებს:

მისიმიელთ,

ლაზებს,

ჭანებს,

აფილებს და ავსილებს.

1971

თბილისი – 1992

მოულოდნელად გაიღეს
ლაწანი მთათა კარებმა.
ეს არაგვია,
რომელსაც,
ვითარცა სამას არაგველს,
ქართველთა "მეფის" საშველად
თბილისს
რომ მიეჩქარება...

1992

გრიფონი

აიეტის კოლხეთში,
    არსაიდან მოსული,
    უამთა მღვრიე დინებას,
აღბათ კვლავ მოგიფონებს –
ჩამომჯდარი –
    ზღვისკარად,
    შენი ლექსის გრიფონი*.

1998

---

*გრიფონი – მითიური არსება ლომის ტანით, არწივის თავით და ფრთებით.

ამაოების ბაზარი

მღვრიე წარსულიდან

ცეცხლს რომ გვაფრქვევს,
არაბი,

თურქი და ხაზარია.

და საიდანღაც ხმა რომ ისმის –
შიშისმგვრელი, სულ სხვა ზარია.

ცხოვრება ესე –

თეკერეის

ამაოთა "ამაოების ბაზარია".

1967

არჩილ მეფის ტროპარი

ათასწლეულების მერე,
ზოგთა გარჯა მიინავლა,
შენ კი მეფე
მეფედ დარჩი!
რადგან ქართველთ მეოხ ეყავ,
ჩვენთვის სამგზის
სანატრელო –
მეფე არჩილ*.

1962

*არჩილ სტეფანოზის ძე (VIII ს.)

წარწერა საზღავის ქვაზე

ადამის ძის ნაშეერი,
კვლავ მწყურვალი,
კვლავ მშეიერი,
სადაური სად მიდიხარ,
წუთისოფლის უსტაბაში.
"რას მიყურებ,
რომ მიყურებ,
მე სახლში ვარ...
შენ კი – გზაში".

1963

აქეთ – ფოთი,

იქით – ფათი

ეგვიპტე კი უდაბნოა,

და კოლხეთი – ოაზისი.

მთვარეს მოსავს უფლის კვართი.

იქ – ნილოსი,

აქ – ფაზისი,

აქეთ – ფოთი,

იქით – ფათი*.

1981

*ფათი – ქალაქი კუნძული კრეტაზე (საბერძნეთი)

ხე – ცნობის

ნისლი მოსავს ცას და მიწას,
საიდანღაც ვიღაც ყივის:
რომ სამოთხეს ეცნობა,
გწამდეს: დღეა ხე –
ცხოვრების,
და დამე კი – ხე – ცნობის.

1976

შავშეთ – ჭანეთ – ერუშეთი

ვეღარ გავუძელით დელგმას –
    ოსმალთ – შუბის,
    სპარსთ – მოისრის!
დავიწყებას შევეუშენდით!!!
წარსულიდან –
    სმა მოისმის –
შავშეთ –
    ჭანეთ –
    ერუშეთის.

1967

***

ვარსკვლავებთან თამაშით,
მზე წყვედიადში ერთობა...
ბრწყინავს მთვარის
ფერდობი.

ბედს,
მთლად ნუ მიენდობი
და არცა უბედობას!

2003

კოლხეთი თვით ბიბლიაა

ჰელიოსის ხსენებაზე,

ათასწლეულები გამირბიან,

რადგან მისი შვილი ვარ და...

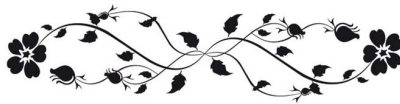
დედის რძე მეკუთვნის.

კოლხეთი თვით ბიბლიაა

და... ბიბლიის დედაა –

"ეფუთი".

1971

***

ქართა და ქარიშხალით
მთვრალი ზღვა თავს
ლოდებს ახლის.
და ზვირთებმა გმინვა მორთეს:
თაყვანს მუდამ სცემდა ხალხი,
ღვინის არა,
ღექსის ღოთებს.

1969

***

ელვა ცეცხლს ანთებს,
მეხი კი
ცის გრდემლზე სივრცეს აბრტყელებს.
მთა –
მუხლმოყრილი ღოცულობს...
და მთვარე –
შიშით მოცული,
ღამის ტოტზე ზის ბარტყივით.

1963

***

ტიგროსის და ევფრატის პირ,
ათასწლეულების იქით –
დაექვბდი ნაშიერებს –
დიდი ეგროსის და ქართუს!
უხარიათ, რომ გხედავენ
ასე,
მუდამ ხმალშემართულს.

2012

პოეზია – მზე არის

უფლის ნაწყალობელი

სახუქარი ზენარის,

ყოფნის სინარნარეა:

პოეზია –

მზე არის,

და პროზა კი – მთვარეა.

2001

ვით ნიკოლო მაკიაველს

მოკიაფე უამთა გვირგვინს,
    ღამის ფერებს კვლავ აწნავენ,
    მიტომ დღეებს აკლია მზე.
და ეს გტანჯავს
    და გაწვალებს,
ვით ნიკოლო მაკიაველს.

1977

***

სიბრძნით და სიჯიუტით,
ზოგი ბაძავს დიდყურებას
და ზოგი ცის –
ახოს ხნავს.

ვინ კი მაღლა იყურება,
ის სულ დაბლა დახოხავს.

2010

***

„სუფთა სინდისი –
ბალიშია ჩვენი რჩეული“,
ვითარც ამბობდა.
ჰენრიკ იბსენი
იმან კი რა ქნას,
უსინდისობას
გაჩენის დღიდან რომ არს
ჩვეული
და მის ქონასაც ვეღარ იხსენებს.

1998

***

ვარსკვლავით ცად ბინადრობს
შენი ფიქრი და
გონება.

არც ნება გაქვს,
არც სურვილი,
რომ მაცხოვარს არ მონებდე
წმიდა ეფრემ ასურივით.

1967

***

გახმება ენა,
რომელიც შენს სიავეს ცრიდა,
გადაიქცევიან მოშურნენი
ცოცხალ გვამებად! –
არარის ეჭვი.
ვარსკვლავები კი გადმოცვივა
კოლხური ციდან!!!
და შენი წასვლა დაემგვანება,
ჩემო,
ასსნას მექვსე ბეჭდის.

1999

სამებრელოს მესამე დაღაშობრა

ლეგენიდიდან მოსული,
ჩემი გმირი კოლხეთი,
სპარსმა და არც არაბმა,
„ქართველმა“ დამიმარცხა!!!
– ვხედავ ცეცხლში
გახვეულს,
ისე, როგორც სიზმარ-ცხადს.

1993

ქვევრი შრომასთან

რისი თქმა სურს ღმერთმა უწყის!
გაუღია პირი ფართოდ,
აღარც შვილი,
აღარც ცოლი.
ჯერ მიწასაც არ ბარდება,
და ქვევრს რაღა ეღარდება,
მხართეძოზე წამოწოლილს.

1959

***

ათასწლეულების იქით –
კოლხური ცა კვლავ იელვებს,
საღაც მამა – მძუძუ მოვარე,
გზას უნათებს ასურელებს,
ქანანელთ ან
გაბიელებს.

1959

ცა – ქრისტეა

მწუხრის უსამანო სივრცეს,
ისევ ღიად დარჩენია
მთვარის კარი
და ორპირი ქრის ბორია –
გამსჭვალავი...

ცა – ქრისტეა,
ღამე გახლავთ ქონდაქარი,
ვარსკვლავები –
მოვარვარე – სამჭვალავი.

1959

***

მარტი მარტობს...

და კუდს იქნევს.

ამინდია ამაზრზენი.

და მაინც ვარ მოხიბლული:

სამეგრელოს ტყიან მთებით;

სალხინოთი¹ და

ხიბულით²,

ნაფიჩხუთ³ და ნარაზენით⁴.

1966

---

¹ ,2,3,4 – სოფლები მთიან სამეგრელოში

ისევ კოლხეთი

„კოლხეთის უძველესი მიწიდან
იწყება კაცობრიობის პროგრესი.“

ჰეგელი

მიღმა ათასწლეულთა,
ღამე არა,
მზე გველის,
რადგან უსამანო ცა, –
ვარსკვლავებით ირწყვება....
და ვით ბრძანებს ჰეგელი:
– წინსვლა კაცობრიობის –
კოლხეთიდან იწყება.

1971.

წარწერა ლოღზე

შორი გზიდან მოსულმა,
წამით აქ შევისვენე!
/უკეთესს რაც ვპოვებდი/
და... ახლა იქ მივდივარ,
საიდანაც მოვედი.

2018

***

ბრძენი იყო...

ყოფნის ფასი,

რა იციან ბრძევებმა!!!

მოვიდა და ისე მიდის,

სიცოცხლის და

სიყვარულის,

წიგნს ვერა,

ვერ ამთავრებს!

შავი დარდი თან მიჰყვება

იმ მზისა და

ამ მთვარის.

2018

***

მეხის ხმაზე დრუბლები კი
კვლავ ატირდნენ,
ელვამ ოქრო შეიფერა.
და მზე სივრცეს აწყდა ღილად.
მერე უცებ...
ცამ შვიდფერად,
ცისარტყელა გაიღიმა.

1953

ხსოვნის მზე

ვითარც წინათ,

საქართველოს,

ახლაც გმირი წინაპრების,

ხსოვნის დიდი უვლის მზე,

ცხრა ძმა იყო მაჩაბელი

და ცხრაც ხერხეულიძე,

შენც მეცხრე ხარ ეგრისელი,

სამშობლოს მტრის დამჩაგვრელი.

1984

პოეტი

წამით თავის მისადრეკად
ვერც მიწაზე და
ვერც ცაში,
ვერ პოულობს იგი ბინას!!!
ერთ პირს წყალიც
კი იძინებს,
პოეტს, ისიც აღარ ძინავს.

2018

ზღვა და ხმელეთი

თუმცა გრიბალებმა ბევრჯერ დასაჯეს,
მაინც ბოდმაა
და არის ანტი;
არ შეუძლია მიწის წკვარამ კუბოში
იწვეს,
და ისე, როგორც პუშკინი დანტესს,
ზღვა პირქუშ ხმელეთს
დუელში იწვევს.

1957

***

წარსულიდან ენგურს პეშვით
მოაქვს ბარისაკენ „ლილე“...
და ჯვართან კი ბერი მუხა
დგას და ოქროს საქილეში
იწეობს რკოთა
ვერცხლის ქილებს.

1953

***

დედამიწაზე დაუტვარი,
როცა წუხილის ფრთებს
გაშლის ღამე
და ჩამოწვება ბინდი მთებური....
არც ცა,
არც მიწა,
/ვითარცა გრანელს/.
შენს სულს სავანე –
სხვაგან ეგულვის.

2018

***

„წყალნი წაელენ და წამოვლენ,
დარჩებიანო ქვიშანი!“
უცებ იელვა! –
შენც ასე! –
ცამ ელვით მოგვცა ნიშანი...

2018

მეცხრე

ჩუმად აყოლებ ნადვლიან თვალებს,
თბილი ქვეყნისკენ
გადამფრენ მერცხლებს;
საითაც უკვე გაფრინდა შენი,
ძმები და დები,
უკლებლივ რვავე.

და....

შენც გაფრენას –
მოელი მეცხრე.

2018

***

მოყაყანე ზვირთებს შორის,
ქარის დედა –
ქარიშხალი,
კელავ დაძრწოდა ვით იუდა....
როს იხილა –
არ უშვებდა გემს მეჩენი,
ზღვა უცვებ ანერვიულდა,
მერე მხრები აიხეჩა.

1956

ნილოსი და ამაზონი

ჩემი მტკვარი და რიონი,
ფიქრითა და
    წყალ-სიუხვით,
ავწონ,
    დავწონ და ავზომე.
თითქმის ტოლი გამოვიდა
    ნილოსის და
    ამაზონის.

1978

***

მოვარე, თითქოს მოცარტია,
ვარსკვლავები –
ნოტებია.
ცა ციხეს ჰგავს ბროლით ნაგებს.
და ღრუბლების ტოტებიდან
ცვივა ღვთაებრივი
ჰანგი.

1956

მზე, მთვარე

ღამემ ჩაყლაპა მთვარე,
ვითა სინათლის აბი,
მზე კი წყვლიადში
მიცოცავს.

არ ეშინია დაბმის.
ძლიერი არის სიცოცხლე,
მაგრამ....
სიკვდილი ჯაბნის.

1967

ისევ კოლხეთი

კოლხეთი არის „ბიბლია“,
გაუძლო მღვრიე დრო-ჟამს,
ყურს არვინ უგდებს,
                                                        მოშურნე,
მასზე, თუ რამეს როშავს!!!
შეხედეთ ღამით კოლხურ ცას,
ოქროს მნათებით მოჭედილს,
ვით მოჰგავს –
                                                        ციურ სამოთხეს
და ამერიკის დროშას.

1959

1959

შუქმილეული თვეა ენკენის,
ვიდაცის საფლავს
მიწას აყრიან,
ცვივა ბელტები და იბეკენბა...
და მე არყოფნის –
ფიქრი მაშინებს.
ჯერ ვარ თვრამეტის,
მაგრამ საშინლად,
ახლა,
წინდაწინ მტკივა ნეკნები...

1959

ხილვა – ვენერა მილოსელი

ეშმა მოწეობდა გამოცდას

და...

როცა ღმერთზე ვილოცე,

ზე ავიხედე,

ღრუბლებში,

უმკლავო მთვარე –

გამოჩნდა,

ჰგავდა ვენერა მილოსელს.

1962

***

აბაზებმა და მაჰმადხანებმა,
ქართველის წარსულის
ასწლეულები,
ბევჯერ მოგვიკლეს...
და მერე ბეკნეს.
ჩვენს ციხე-ტაძრებს ოქროს ქონგურს
უმტვრევდნენ ისე,
ვითარცა ნეკნეს
და ტყვედ მიჰყავდათ ულამაზესი
ჩვენი მზეთამზე,
ნინო და თეკლე...

1969

ისევ პარას ჭალა

არესისა და,
პარას ჭალაში,
უამი კვალე უსვამს –
დავიწყების ოქროს შალაშინს.
და დილის ნისლში
არ ჩანს არავინ,
მეფობს სიხუმე –
გულშემზარავი...

2019

დაუნა

სუროც მწვანეა,
მაგრამ სხვაა სიმწვანე დაუნის,
მასში მოისმის უკვდავი ხმა
ღირის და დაფის.
მის ხშირ ტოტებში ჩიტუნები
ბუდეს იწნავენ
და ჩეკენ ბარტყებს,
რომლებიც მერე,
გალობენ მის ღვთიურ სიმწვანეს.

2019

* * *

როცა ამოვა სული ტანიდან,
მერე კი არა,
იმ წუთს,
იმ წამსვე,
ცად აფრინდება ჩემი არყოფნა
და ვარსკვლავების
ჭუჭრუტანიდან –
ჩამოიხედავს დედამიწაზე,
შენ რომ გიხილოს.

2019

მამლები,

ყვინჩილები

გამთენიისას ატყდნენ ქარები

და ცა ღრუბლებით

დაანაგვიანეს.

დუმან მამლები....

იჭაჭებიან ყვინჩილები,

მაგრამ მზეს ხმას

ვეღარ აწვედნენ,

და მზეც ამოსვლას

მით აგვიანებს.

1953

საადმირალო

სავსე შიშით და ხიფათით,
აქ ისევ რბიან
წამები
– ირემო მთასა მყვირალო!
მთა –
არის შენი
სამეფო!
ზღვა –
ჩემი საადმირალო!

1960

ითრუჯანო

რადგან მზე აღარ ლამპარობს,
სამყარო ასე გაფერმკრთაღდა
და გაიღურჯა...
და არც მითრას¹
და აღარც
აპოლონს²,
ქაღდეკელთა ღმერთს
ეუხმობ
ითრუჯანს.

1976

---

¹ მითრა (სპარს.) – სინათლის ღვთაება.

² აპოლონი (ბერძ.) – სინათლის ღმერთი.

**ვარსკვლავიანი ღამე
ნაბეღლავთან**

ბილიკების მოხრილი ყანწით
მთებმა შესვეს,
გემო უქეს
– თავს იწონებს ნაბეღლავი...
ვარსკვლავებმა –
ამდენ შუქით,
დააბრმავეს ღამე ღამის.

1979

***

ქალკედონის კუნძულზე
ვეძებ ქართველ –
„ათონელთ!“
ვით თორნიკე ერისთავს,
და გიორგი მთაწმინდელს.
(მათ აქ ყოფნის მოტივებს).
სხვამ იკითხოს,
სხვამ თორემ,
ვით ჩემს ხუთთითს ისე ვცნობ,
მე ხუთივე კონტინენტს.

2019

ტყე

ტყეა ბუნების დედა
და ყველაფერი ესმის,
და ყოველივეს ხედავს –
რაც ხდება მარცხნივ,
მარჯვნივ,
რომ ხეებს სტკივათ ფეხვი,
ფეხვს – კი
ტანი და ვარჯი.

1969

სიყვარული

შენ ყველა გიყვარს ბედად,
ეროვნება და
რასა,
მათი ღხინიც და სევდაც.
შენ იმას ხედავ რასაც,
მამაუფალის გარდა,
ქვეყნად არავინ ხედავს...

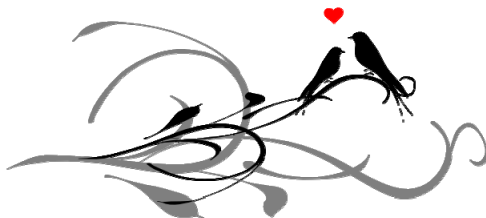
1960

ოკეანე,
ზღვა

კაცთა მოდგმის ცრემლებია,
ოკეანე,
განა მართლა,
არის წყალი,
ის გლოვა და ნაზავია დარიშხანის.
ზღვა ზეიმობს
გამარჯვებას
ქარიშხალთან,
რადგან მისი არჩანს კვალი.

1976

როიალი

მარწკინიებით¹ აყვავებული,
მწუხრია ჩუმი
და მორიალე –
და ბნელ ოთახში ხმა როიალის –
ხან მიეუჩდება
და ხან აიშვებს...
და ნათლად ვხედავ
მოქათქათე კბილთა –
კლავიშებს.

1986

---

¹ მარწკინიები (მეგრ.) – ციციანთაფლები.

ზაფხული მთაში

ზაფხულია და ხარობს ბუნება
და მთებს,
ქედების
უჩანს ნეკნები –
ნაადარი და ნაზავთარი.
მაგრამ სულ მალე მოვა
ზამთარი
და მოქათქათე თოვლის ფეხებით,
მთათა სამარეც
დაიბეკნება.

1959

ლასკალა და პასკალი

რა ქნას, ვუყვარვარ...

და რითმებით

თავს კვლავ მაწონებს:

ამბობს ღა სკალას,

მასთან პასკალის...

და ერთმანეთში ურევს ორივეს,

დგება მორევი,

სიყვარულით გასანასკვავი.

1956

* * *

ყოფნა ზოგისთვის ედემ-ბაღია,
მაგრამ შენთვის არის
რვაფეხა,
უფრო სწორად იყო დემონი,
რომელმაც ბევრჯერ
გზად შეგაფერხა,
ეცადა,
მაგრამ ვერ დაგიმონა!

2001

* * *

მთები ფეხისწვერზე დგანან...

მორევიათ განა რული:

ჯვარს და

არმაზს

და ნარეკვავს.

და არაგვი, ანანურის ციხის ზარებს –

მცხეთასთან კვლავ ჩამორეკავს.

1977

9 პერილი

მესმის მოთქმა,
გოდება,
როცა დგება მწუხრი.
ხსოვნა,
სევდას მადალებს
და ქვაშვეთის ტადარი
რეკავს ცრემლებს და
წუხილს.

1986

იპაროსი

„მზე – დედაა ჩემი, მთვარე – მამა ჩემი“.

ერთუროს დაშორდნენ მზე და მთვარე –
ძველი ცოლ-ქმარი.
მათმა ქემ მიწა აღარ იკმარა
და ცად აფრინდა,
მაგრამ დედამ არ მიიკარა!!
და ცაშივე დასწვა ქუხილით.
გაქვავებული მამაა – მთვარე,
მიწას რომ დაცქერს შუბლშეჭმუხვნილი.

1994

* * *

შათსან დრუბლებს ზღვასთან უცდიდა
და დაჰყურებდა ცას გაფითრებით
ნავში ესვენა ნეშთი –
ეულის
და მკერდზე ეწყო ფერმილეული,
ყაისნადივით –
გრძელი თითებით.

1961

* * *

ხსოვნას ვფიცავარ დედის და
ახალ გარდაცვლილი დის:
მამული განა მიწაა,
ის თაფლით საესე ფიჭაა
და...
ამბრის სურნელი სდის...

2005

* * *

(ვარიანტი)

ვით დღე და ღამე დასალიერთან,
ჩუმად იყრება სული
და ხორცი.

მომაკვდავს ცრემლი ეღვრება ღვეღვად.
ღვას ცივ სინათლედ
სანთლების ღოცვა,
ტირილად ისმის ძაღლების ყეფა.

1987

ზღვა და თოლიები

არაფინ იცის ზღვას თოლიები,
წვილ-კვილით თავს რად
აკლავენ.
იქნებ გლოვობენ გრიგალს –
გარეწარს,
ცა, მზეს იფარებს,
დღისით სახე რომ არ დაეწვას,
ხოლო დამით კი მთვარის ჩრდილში
ძინავთ
ვარსკვლავებს.

1986

წარწერა საფლავის ლოდზე

აქ არის ჩემი ნავსაყუდარი,
ეს შავი ლოდი...
და სხვა განძი არავითარი.
მთელი ცხოვრება ვლოცულობდი მეც
მნათესავით,
და სიყვარულს და სითბოს ვთესავდი
ვიყავ პოეტი,
სიღარიბით ვიყავ მდიდარი.

2003

* * *

ათასწლეულთა უღრანებიდან –
ბლავილი მესმის ოქროს
ვერძების
და სიახლოვის მწვავს აგონია.
დედამიწაზე ველარ ვეტიკვი
და წინაპრები ჩემი მგონია, –
ცად მორიალე სილუეტები.

1996

* * *

თუმცა დაბერდა მთვარე,
მაგრამ ყოველი ესმის,
ვითარცა აბედს,
კვესის.
ესმის ქუხილი ზევსის
და ხმები ქრისტეს კვნესის.

1996

უნგრეთში

ქართველები,

ჩვენ მეზობელი ხალხი ვართ...

და უნგრეთის ცისქვეშეთშიც

გვესმოდა –

წინაპართა ხმები – მტერზე კვეთების.

და აწ ხნიერს,

ხსოვნა თუ არ მღალატობს,

მაშინ ნისლში მშვიდად მძინარ

ბალატონს

ფერი ჰქონდა ლექსის შანდორ პეტეფის.

1983

* * *

დამეულ ფსკერზე ძილად მიყრილებს,
სანამ გრიგალი ზვირთებს
აშლიდეს,
გულს გაიხეთქდეს მიწა საწყალი.
მანამ მგრგინავ ცას
მზერით ამშვიდებ
და ზღვა ბობოქარს –
სიტყვით აწყნარებ.

2000

* * *

ძეო ადამის!

ბევრჯერ შეგშლია,
„ალილუია!“ მაგრამ უფალი,
მიგიტყეებს და...

აწ გაილაღე.

რადგან შორს არა, თვითონ შენშია,
მიწის სიღრმე და

ცათა სიმაღლე.

2004

პირილი კოლხეთში

გაზაფხული მინდორ-ვეღზე,
კვლავ გადადის
ჩუმად ყირას.
მწვანე უჩანთ მთებს მაჯები.
სხვამ რა იცის,
ბუჩქის ძირას,
ია-ია სილურჯით, ვით იტანჯება.

1980

* * *

ადარ სურს ნახვა,
თავს იმძინარებს,
რადგან ყოველი
ირგვლივ ოხრდება.
არაუშავს რა, შენს სუსტ მდინარეს,
ხმა,
ო,
სულ მალე დაუბოხდება.

1957

* * *

მარტო ფხოვეში კი არა,
ფშავ-ხევსურეთს მთლიანად,
რწმენის დროშა გაშალა:
„აონმა“¹ და „თიანამ“²,
„ბონიმ“³,
„კვარამ“⁴,
„ლაშარმა“⁵.

1977

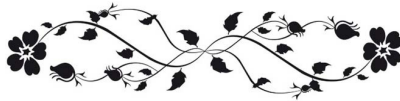
1,2,3,4,5 – წარმართული ღმერთები.

* * *

შენი მარჯვენა ხელისგულიდან –
მზეს და სიცოცხლეს ალოკავენ
ქვამარილივით, –
ასწლეულები, როგორც ხარები,
და ბობოქარი შენი ლურჯი
ზღვათა ტალღები, –
ხმას ცის წვერამდე აიმაღლებენ
და სივრცეებში იმქუხარებენ.

2003

ხილვა: მთები ხერმონ-თაბორის

ნისლია თუ მირონი,
რომ ჩამოდის წყალობად?!
ქრისტეს ნაფეხურების
ისევე სურთ ამბორი.
იესოს უგალობენ
მთები –
ხერმონ-თაბორის.

1983

ო ნ ი ს ი მ ე

ზღვისკარად რომ გვიალერსებს –
ოდოია¹ და ვოისა¹.
ფეხზე ადექი და მოისმინე
პონტოს ზვირთებიდან:
ძველ-კოლხური სიმღერა
ო ნ ი ს ი მ ე.

1987

---

¹² კოლხთა წარმართული ღმერთები.

ხევსურეთის ღამე

ელვა ხანდისხან გაჰკრავს კვეს-აბედს
და ნაპრალეები ჩანან
ყინვით გადალექილი.
ვიღაც წყვედიაღში ყივის: მოიცა!
გადმოდგა ნისლი მთაზე ლექივით
და ხევსურეთი შიშმა
მოიცვა.

1977

კოლხეთი – 7000

ჩემი დიდი წინაპრის –
ზღვაოსნის და
მოხრის,
დარდი გულს სულ მიღრღნიდა,
ახლაც უამთა სიღრმიდან –
ძველ კოლხური გალობა
და სიმღერა მოისმის...

1977

* * *

ცხოვრება ჯოჯოხეთია,
აღბათ უამთასვლამ დარაგვა,
რასაც დაგვპირდა მესია.

სიკვდილი,
სიკვდილს არა ჰგავს,
სიცოცხლე უარესია.

2001

* * *

რომ გვეკლავს სურვილი
ცაში აფრენის,
ეგ არაფერი,
მაგრამ ეს არის უბედურება:
ყოფნას,
არყოფნა შეყვარებია.
ჩვენი დღეები, როგორც ტურები,
სიკვდილს ჩუმად რომ
ეპარებიან!!

2003

ეპეაზე

არც ენქიდუ ჩანს,

არც გილგამეში

და აღარც მათი ბალი –

კედრების –

საუკუნენი უძღურდებიან.

კოლხთა სულების მესმის

ვედრება,

სადღაც, ხმელთაზღვის კუნძულებიდან.

1986

პირველი ქრისტიანო

ის კოლხი იყო პირველი,
უფლის ნათელით
ვინც შეიმოსა.
და ახსოვს ფაზისს,
მტკვარს და ნილოსსაც,
მათ ნაპირებზე
მუხლმოყრილმა,
ვინც რომ ილოცა.

1981

* * *

დაბადებიდან –

ცნობადის ხის იჯექ

ტოტებზე,

ვით მგალობელი ჩიტი –

ჯაფარა.

ცხოვრება გიჩნდა პიტნის ფოთლად
ან დარიჩინად.

მიტომ უფალმა თავის კალთა

გადაგაფარა

და... უკვდავებას გადაგარჩინა.

2015

* * *

მე,
ვითარც ზღვის ნაშიერი,
ვოსხავდი მასზე წრფელ სიმღერებს,
მისი წყენა არასოდეს
არ მქონია ფიქრშიც აზრად.
ახლა ზვირთთა მუშტს
მიღერებს,
ნეტავი, რამ გააბრაზა?!

1969

ორი მტერი

მოსვლის დღიდან მოყვასის ლანდს
მივსდევთ კუბოს კარამდის,
ცხარე ცრემლით მივტირით.
ადამის ძეს,
ორი მტერი მუდამ ჰყავდა,
დღესაც ჰყავს და ეყოლება –
სიბერე და სიკვდილი.

1998

ხილვა: სინას მთა

ღრუბლებსა და ღრუბლებს შუა,
ჩანდა მოვარის ბოსელი,
უფერო და
შიშნაკრავი.

იქვე,
მთაზე იდგა კრავი
თეთრი შესამოსელით.

1970

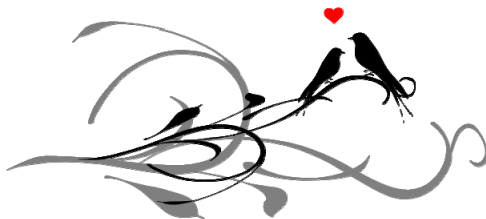

* * *

ქარი ქარობას არ იშლის,
ლოდებით ავსებს ხეობებს.
ზღვას ტაბლა უდვას
ქარიშხლის
და გაღეშილი ზვირთები –
განთიადამდე დრეობენ...

1976

მიქაელ მთავარანგელოზი

მოკვდავთ ჩუმად გვითვალთვალებს,
მამა-ღმერთი ცაში რომ ზის
და გვახედებს მიტომ
ცისკენ:

მიქაელ მთავარანგელოზი –
იგივე იესო ქრისტე*.

1982

---

* თესალონიკელები 4:16

* * *

ხმელეთზე ბრაზით ზღვა ამოსულა,
ცა ველარ ირჩენს
მნათთა იარებს.

ვზივარ ნაპირზე და ველოდები.
ზღვა ფრთამოტეხილ ქარით
ორსული.

ქარიშხალს როდის იმშობიარებს.

1964

ამბოზს ეკლესიასტე

მოხვალ,

წუთისოფელი,

აღუწერელ სხვა სასჯელს,

მოსელისათვის მოგიზღვევს.

მიტომ ეკლესიასტე ამბოზს:

სჯობსო ათასჯერ –

„სიკვილის დღე,

შობის დღეს“.

1962

პელაზგები და ხეთები

ვარსკვლავების ჩირაღდნები
უჭირავთ ხელში,
რომ გაგვინათონ ღამის
წვედიადი.
ჩვენი ეთნარქი პელაზგები და
ხეთებია.
და მთელი ღამე მათი სულები –
ჩვენს ქართულ ცაზე
ეხეტებიან.

1968

დ რ უ ბ ლ ე ბ ი

არც ღმერთსა და არც კაცს,
აღარავის ემონებიან
შავი ღრუბლები,
ახლა ზღვიდან რომ ამოდიან,
ღრუბლები არა,
დემონებია,
და ცად ილტვიან, რომ გაშალონ
ფრთები არწივის:
ადამის მოღვმის ცოდვები რომ
მიწას აწვიმონ.

1993

* * *

წინაპრებმა დაგიბარეს:

თიბე,

თავზე მოექცეცი,

პოეზიის მაღალ ახორს*,

შენი ქვეყნის მთა დაბარი

უფრო ვრცლად რომ

დაინახო.

1962

---

* ახორი – ზვინი, ზვაევი, ჯელგვი.

* * *

გარდასულთა შფოთავს ქარი,
მისი სუნთქვა ღრომ
ვერ მოსპო.
და ცაში რომ ციმციმენენ,
ვარსკვლავები კი არადა,
კვლავ აუდის მოლიცლიცე
ცეცხლის ალი,
ცად დამარხულ ანგელოზთა –
ძვლების ფოსფორს.

1978

* * *

რა ვუყოთ,

თუ შენს სიძღერებს,

ზოგჯერ ცრემლი ერია.

შენც ისე, ვით ათონსა და

სინას დაყუდებულ ბერებს,

დამ-დამით გიწერია.

2002

ასე იძნება ვაჟა ებრისელი

(ვარიანტი)

დადგება უამი,

შენი გვარი და გენეზისი,

ვით მითრიდატე პონტოელის

ზღვას აყრუებდეს.

და შენი ძეგლი მთაზე ეგრისის

იდგეს და კოლხეთს,

ზღაპრულ კოლხეთს

გადაჰყურებდეს.

1980

ხ ს ო მ ნ ა

ღამეულ ციდან მოვლენ წვიმები,
გამხმარი მთვარე რომ
დაარბილონ.

ბნელში იძინებს ქარის ხელით
ზღვა დარწეული.

წამს მოვა ხსოვნა და გადასწევს
ათასწლეულებს
და გამომიჩენს კოლხთა მიერ
ნაგებ ბაბილონს.

1964

* * *

ზღვა ზვირთთა მუშტებს
მთას უღერებდა,
ცას ეღებოდა ფერი იოდის.
სანამ ვარსკვლავებს
ცის მინდორზე ღამე დაყრიდა.
ვიღაც ცოდვილის ხმა მკრთალ სხივად
გამოდოდა,
მიტოვებული მთვარის საყდრიდან.

1971

* * *

ღრუბლის წვერმოშვებული

ცა,

არავის იკარებს.

და მიწა კი ელვის ჯვარს,

შიშით მოცულ სახეზე,

სახავს, როგორც ვიკარი.*

1986

---

* ვიკარი (ლათ.) - ეპისკოპოსის ან მიტროპოლიტის თანაშემწე.

* * *

ვერ გაცურავ ეამთა ღელვას,
ვერც ორგით,
ვერც მხარულთ.
ცას უცნობის ფარავს რიდე.
მზეც ცოდვილებს თვალს
არიდებს,
ეს ქვეყანა ბნელითაა დაფარული.

1976

* * *

ისტორია ინახავს,
დრო და ჟამის ქოქოლას,
თავზე სულ რომ აყრიდეს:
იუდა ისკარიოტელს,
მოძმის ვერცხლად გამყიდელს.

1991

* * *

მწუხრის ბილიკით
და მწუხარე ზარების რეკვით,
მთვარე ჩაივლის, ვითარცა მნათე.
და იღუმალი ხმა მოისმის,
სხვა ხმათა ბაძვით.
ცის საშანდლეში დამე ანთებს
მირიად სანთელს
და სიხარულის ტოტებს შლის
ნაძვი.

1971

* * *

მებრძვის დემონი,
ეშმა,
ურჩხული,
რომ დამიბრუნონ უკუღმა კვერი.
და მწვავედეს ცეცხლი და
აგონია.
მაინც, ვით სვიმონ ღვთისმეტყველი
ჩუმად ვჩურჩულებ:
„...გმადლობთ,
უფალო! –
რომ მომმადლე სიკეთე ბევრი,
რის მოლოდინიც მე არ მქონია.“

1979

* * *

როგორც წმინდა გიორგი,
თეთრი მერნით აღსავლით,
რომ რბის,

აღბათ ცოტნეა.

მას სული გრძნობს...

და იცი:

„სული ყოვლის მცოდნეა.“*

1965

---

* პლატონი – „მენონი“, (გვ.135)

* * *

მოკვდავთ ლოცვა-ვედრება,
როგორც მდინარეები,
ცის მღელვარ ზღვას
ერთვიან.

ცხადილა და სიზმარიც
ბოლოს მაინც ერთია.

1988

რეკავს ოქროს ზარი

ცის უმაღლეს ტაძართან –
რეკავს ოქროს
მზის ზარი,
ნათელი რომ მოგვეფინოს.
ცხოვრება კი ყოფილა,
თურმე სიზმრის
სიზმარი.

1999

* * *

ლექსში ვეფხვის ნახტომი?!

წმინდათწმინდა შენს

სისხლში

აღბათ მხეცის ერია.

მაინც შენში ტყიურთან,

შედარებით ათასჯერ,

მეტი –

ზეციერია.

1988

**სამეგრელოს მემკვსე
დალაშქვრა**

ცაში ადის გლოვის სმა,
მივდივარ მხარ-ნაქცევი.
დაშრა ცრემლის მდინარე,
დაემსგავსა რუს ლამის –
და ჩემს სამეგრელოს ვგოდებ:
დამწვარს და
დაქცეულს,
როგორც იერემია მაშინ,
იერუსალიმს.

1993

უცხო მოყვასი

ტანწერწეტა წვიმის წვეთებს,
სახე მზისფრად აფაკლული,
ცისარტყელა ჩუმად მოყვა.
ახლა, უცხო შარავანდით
მოსიღს,
ველი ციდან მოყვასს.

1962

რაბი

შენი სპეციაკი სისხლის წვეთები
ცად იბრწყინებენ მარად
მთიებად.
ცრემლებით სავსე შენ ხარ ამფორა
და რწმენის სანთლად
რაბი*, ინთები!
თუმც, ჯერ იუდას გელის ამბორი,
შარა-გზები და
ლაბირინთები.

1973

---

* რაბი (ებრ.) – მოძღვარი.

* * *

(ვარიანტი)

კვლავ გაშინებს მიწის სისქე.

და აქ,

დაუტევარი,

„სათნოების ეტლით“ ცისკენ

მიიწევი ისე, როგორც

იოანე მტბევარი.

1994

ისევ ხორბის სასაფლაო

„ხეკორძულას წყალი მისვამს,
მცხეთა ისე ამივია.“

უამთა გრიგალმა ტოტი სიცოცხლის,
ეს მერამდენედ –
აქ დაარხია...
და როგორ მსურდა შუახორგის
სასაფლაოსთან –
სად წინაპართა ძვლები მარხია
(და არა სხვათა,
უცხო საგების*.)
ქართულ ცასავით მუდამ კარდია,
ერთი პატარა ტაძრის აგება.

1993

---

* საგები – ვირგიზთა უძველესი ტომი.

* * *

მითებსა და ლეგენდებს
მისდევს ქორონიკონი.
არც ქრისტე ჩანს,
                  არც მართა.
თვით ღმერთი ვერ იპოვნის
აქ,
                  ამქვეყნად სამართაღს.

2005

ცა ქართული

მადალი და ნათელია –
ცა ქართული,
ვით აკაკის შუბლი
და ჩვენ, ქვეყნად არყოფნისგან
უნდა გვიხსნას
მადლმა უფლის.

1968

* * *

ცას ელვით შეკერილი –
პირი გარღვევია.
მთებს ძვლებად მოუჩანს
ტინები.

მდინარეები –
მიწის ძარღვებია,
სადაც სიცოცხლე მიედინება.

2003

შენც მიჰყვები ცისკენ კიბუს

წუთისოფლის ველ-მინდვრები,
ორღესული
ცელით თიბე,
და ვით შენი, ღვთისმოსავი წინაპარი,
შენც მიჰყვები ცისკენ კიბუს,
რადგან ჩემო!
უფალთან ხარ წილნაყარი.

1990

* * *

„წყლივით იდინოს სამართალმა...“
ამოს წინასწარმეტყველი (ამოსი, 5,24)

წყვლიადიდან ნათელი,
როცა ოდნავ ინათებს,
ცისკრისას,
მზის ამოსვლის.
ნატრობს ასეთ სიმართლეს, –
სამართალი ამოსი.

1998

**ფაზისი (კოლხეთის) აკადემია –
1800**

ჯერ ჰე,

როდის... 1800

წლის წინ კოლხეთს,

აქ ფაზისთან,

უსწავლია ორ გენიოსს –

ფილოსოფოს მამა და შვილს –

თემისტიოს,

ეკგენიოს...

1996

ხილვა: წმინდა ისაკ ასური

მეათე ცის კაბადონზე –
ლოცვის კიბეებით ასულს,
და სიშორის მადლით მოსილს,
უფლის მონა ისაკ ასურს –
უგალობენ ანგელოზნი.

1957

***

კოლხ-იბერთა ისტორია,
ვით დელფინი გარიყული.
ხსოვნის ზღვისპირ –
სულს ძლივს ლაფავს.
ბიბლიიდან ვიღაც უხმოდ,
პონტოს პირას ჩუმად
უხმობს
ნოეს,
როგორც პაპის, პაპის,
პაპის, პაპას...

1958

კოლხური ოდა

კაცის არა,

უფლის ხელით,

ნაქარგია კოლხურ ოდის

ეს რიკული...

და ეს ლექსიც – “ეგზო¹” – არა,

არის “ეზოთერიკული²”.

1958

---

¹ ეგზოტერიკული (ბერძ) – გარეგანი, გარეშე) – დაუფარავი, რაც განკუთვნილია ყველასათვის

² ეზოტერიკული – (ბერძ) – შინაგანი, საიდუმლო, დაფარული

კოლხეთი – VI-ე საუკუნე

მათი სიტყვის სიღიადეს,
მზის ბეჭედი ისევ აზის,
ინახავენ მტკიცედ დრონი,
ერთის არა,
ორად ორის,
ორი დიდი ორატორის –
“ორი კოლხი ციცერონის” –
აიეტის და ფარტაზის.

1959

**ხილვა: სვიმეონ ღვთისმეტყველი
და ნეტარი ავგუსტინე**

ვით სვიმეონ ღვთისმეტყველი
და ნეტარი ავგუსტინე
(მეც ღამეებს თეთრად ვათევ)
და ველი ღვთის ციურ ნათელს, –
ჩემთვის თვალისჩინის
წამრთმევს.

2009

***

შორეთს მიმავალი ათასწლეულები
მხრებზე ასწლეულებს გადიშლიან
და მიუვალ კლდეებზე აწერენ:

რომ ეგროსი,

ქართი და ხეთი,

ნოეს ბადიშის

ბადიშია.

1970

ხილვა: ფუთი

თვით ქრისტემდე...

იქით ათასწლეულთა...

როცა ზოგი მძორს რომ ჭამდა,

სწორედ მაშინ,

სიუხვით და ბარაქით,

“ემერთ” (მეგრელთ) და ლაზ-ჭანთა,

“ფუთი”¹- (ფოთი) იყო

დედაქალაქი.

1958

¹ ...მიქელ ასურის სომხურ თარგმანშიაც ფუთი (ფოთი ვ. ე.) მეგრელთა დედაქალაქად არის დასახელებული”.

ივანე ჯავახიშვილი

“ქართველი ერის ისტორია”

(ტ. II, გვ.48. 1949 წ.)

***

პირამიდის “ოსტატებთან”

და ეგვიპტულ ქურუმებთან –
ახლო – მახლო გიდგას
“ქოხი”,

მაგრამ მათი “სრა-სასახლის”

წინ,

არ ჩაგივლია მოხრილს.

2016

***

პოეზიის დიდგორის ველზე
დიდხანს იბრძოდი
და ბრძოლებში “ივარგე”!

შენც,

ვით დავით მეოთხეს,
ფარულად,
სულ თან გახლდა,
უწმინდესი “გივარგი”.

1994

ფაზისს – ჰელიოსის კეჰ

უნდა დაგაქორწინოს

ღმერთკაც ნილოს¹ ასულზე –
უფლის მადლით მოსილზე.

პონტოს სანაპიროზე –

აიეტი დაგვეძებს
ფაზისს²! –

ჰელიოსის ძევ!

1964

---

¹ ნილო – მდინარე ნილოსის ღმერთი

² ფაზისი და აიეტი – მზის ღმერთის – ჰელიოსის ვაჟები

თეთრი ბიორბი

რადგან გესმის თეთრი მხედრის,
თეთრი რაში ჭიხვინი,
მოქათქათე რწმენის თოკით,
პონტოს პირას დაები.

სულის თვალით –
იქ იხილავ,
ნათელს – ბნელს და ღვთაებრივს.

1969

საქართველო არის ცეცხლი

ქუხილის და “მეხთმცოროვნელის”,
არ გაშინებს რისხვა ზევისს
და ვით ამირანი, კაცობ.

საქართველო არის ცეცხლი
და ღმერთს უნდა
გამოსტაცო!

1971

ხილვა: რამზეს II

ფაზისთან და ყულევთან,
უშქარი და
ულევი
ლაშქრით მოდგა მრისხანე,
დიდი რამზეს-II.¹
ცეცხლით ხვდება კოლხეთი
მეფეს და მის მეომრებს.

1959

---

¹ რამზეს II, ეგვიპტის ფარაონი (ძვ. წ. XIII ს)

“კილხა”, “კულხა”, “კოლხა”

გარდასულთა ქარს მოაქვს,

გმინვა...

კვნესა...

და ოხვრა...

აღბათ, ქაღდევკელები –

არყოფნის ზღვას ერთვიან...

“კილხა”,

“კულა” და

“კოლხა”,

ვით სამეზა, ერთია!

1965

***

დღისით თაფლის სანთელს უნთებ,
უპირველეს შენს საესავს.
ღამით ღოცვით გითრთის ბაგე.

ცაში –

მნათთა რწმენას თესავ,

ზღვაში –

სიბრძნის ტაძრებს აგებ.

1967

ხეთა

ჩემს ხეთაში ვარ და მიწაზე
ველარ ვეტევი,
რადგან ხმა მესმის წინაპარი –
ძველი ხეთების¹
და მელოდება ღია
ორმო ცის.
და მიიღია წელი ორმოცი,
რაც მოსესავით
უდაბნოში დავეხეტები!!!

1981

---

¹ ხეთა – პრეისტორიული სოფელი სობის რაიონში

თბილისი – ზოთი

მატარებლის ფანჯრებიდან –
ახლოს მტკვარი
და დიდუბე,
შორს კი მთვარის თვალი ჩანს.
და უფრო შორს –
ღამე დრუბელს,
ფენს, ვითა ძველ ხალიჩას.

1956

მაზია

საქართველოს დიდ წარსულზე
კრეფენ მხოლოდ ნარ-ეკალს
(თითქოს მეფობს მაფია!),
რადგან არ სურთ გარკვევა,
კოლხთა დიად ისტორიულ
დიდი გეოგრაფიის.

1969

70

სიბერის და სიჭაბუკის

შუა,

ჟამი ჩადგა ბჭობის!

ხან გაცხელებს,

ხან გაციებს.

და ჭვრეტ ინიციაციებს

“ვეფხვის ტყავით გადაჭდობილს”.

2001

ოსია წინასწარმეტყველი

ბიბლიაში გედგა ქოხი
და უბნობდი იგავურად,
ღვთის მონა და უმეცარი.
და “ხილვებიც გაამრავლე”,
ვით ოსია –
ბრძენ-მენცარმა.

1985

აღამ კადმოსით

ზეციდან ხარ მოვლენილი,
სულიწმიდის მადლმოსილი.
და კოლხური ცა გაეაღებს,
ვითა მზის შთამომავალი –
იყო აღამ
კადმოსივით.

1963

მატიტელა

წართხალმა¹ და წალიკამ¹,
ჩემი ყანა წაღეკა.

აი,

ახლა,

ღელის პირას
დგას ტიტველა,
ეს საწყალი მატიტელა.

1959

---

¹ ერთ წლიანი მცენარეთა გვარი მატიტელასებრთა ოჯახისა

***

შორს,

გაკრთება უცებ ელვა,
ვითა ხმალი ყიფნადის,
მერე ჩამოდგება მწუხრი,
ისე, ვით პატიება,
და ქართული ცის ჩინახვი
აივსება მთიებით.

1960

პრომეთე და იაკობი

შენი დიდი წინაპრების
მობიბინე სიბრძნის ყანას,
მთვართა და
მზით ამკობდი,
როგორც ღმერთთან მორკინალი –
პრომეთე და
იაკობი.

1964

***

პოეზიის მაღალ ციხევეშ –
ხან ღხინია,
ხან ომი! –
ღამე თეთრად ნათევი!
შენი “იქმენ ნათელი!” –
“საღვთო წერილია” და
არის “რჯულის კანონი”!

1966

არაბები... მონგოლები

სამასი თუ ოთხასი

წელი,

ცხენთა თქარუნით

მოდოდა მტრის ურდო –

ცეცხლითა და მახვილით

და გვიმტვრევდა მშობლიურ

კარებსა და დარაბებს.

და გვტაცებდა მზის თვალება

ვაჟებსა და გოგონებს!

მაინც, ჩვენ, ქართველები,

ველარ გაგვაარაბეს,

მაინც, ჩვენ, ქართველები –

ველარ გაგვამონგოლეს.

1960

განჯაბუკების ბალახი

გსურდა,
რომ სიჭაბუკე,
ხელიდან არ გაგეშვა,
მიტომ, ვით გიღვამეშმა,
ცხრა მთა გადალახე...
მაგრამ ისე დაბერდი,
ვერსად,
ველარ იპოვე,
“განჯაბუკების ბალახი”.

1966

ჩვენო მამულო

(ვარიანტი)

სანამ მთიები ნათელს გალობენ,
და სანამ მოვარე –
ცად სალამურობს,
შენა ხარ ვაზი, ჩვენ კი
ლერწები!
შენთვის ვლოცულობთ,
ჩვენო მამულო!
სანამდის სულ არ დავიღეწებით.

1971

***

პონტოს პირას,
ოქროს ხიდან,
ძველ კოლხური ოქროს სიტყვა –
მოცვიოდა, ვით ცვარ-ნამი.

და...

შენ ცის ქვეშ აბუღებდი,
ნათელ ღღეს და
მზიან ღამეს.

1961

***

ვერა და ვერ გაამრთელე,
მოტეხილი მთვარის ყუა
(შენც ვერცხლად ხარ
გაყიდული),
თუმც ცასა და მიწის შუა –
სიცოცხლედ ხარ
გახიდული.

1962

წესილი

თვით არწივზეც კი,
პოეტი,
ერთი გაფრენით მეტია.
რა მქონდა დანაშაული –
ამდენი ღამე მეთია.
ნეტავი როდის მოვრჩები,
ამ წუთისოფლად ხეტიალს.

2005

ეჭა, სიკვდილო

შენც კაცი ხარ!!!

მიპარვით კლავ!

ყაჩაღებს და შლეგებს ყვარობ.

დადიხარ და კერებს აქრობ.

მე კი მინდა, შენ, სიკვდილო!

ერთი-ერთზე შეგეყარო,

ვინ ვის...

ჩემო, მერე ვნახოთ!

1964

მინოტავრი

როცა გამოხვალ შოორეული
კოლხთა მითიდან,
როცა საამო დრო და დარია,
ზღვის გაღმიდან თუ ლეგენდების
ლაბირინთიდან,
სმენას მოგწვედება ხარის ბლავილი,
ფიქრობ,
ო, ალბათ,
ის მინოსის მინოტავრია.
1960

***

სამშობლოზე ღოცვით დაღლილს,
მკლავი ჰქონდა ორი ადლი,
ვითა პეტეფსა და
ედგარს.
და შემოსილს მზით და მადლით,
უფლის –
სიყვარულის ღვინო
ღურჯ ტაბლაზე მუდამ ედგა.

2015

სარჩევი

წინასიტყვაობის მაგიერ 8

მთვარე..... 25

* * * არავითარი სხვა შემოქმედი 26

მე, მაშინ მოვალ!..... 27

მელანქოლია 28

ისევ ცროლის მთა..... 29

ირმის თანაგარსკვლავედი 30

დამოკლე..... 31

კმა ვარ პრომეთეოსის 32

ისევ ლოდინი 33

ქეო ადამის..... 34

აპოკრიფული 35

ხილული, უხილავი..... 36

მითრიდატე ევპატორი 37

აპოთეოზი 38

კოლხები 39

შატელში 40

ბავშვები 41

ფარსი..... 42

ურწმუნო.....	43
ქრისტე და იაჰვე.....	44
აბრამიები და აბრამიშვილები.....	45
ჩემი ბალი.....	46
ჰავაის – კუნძულები, ანდების – ქედები.....	47
მარიამ ღვთისმშობელი, ნინო კაბადოკიელი.....	48
პილიგრიმი.....	49
იყივლე და გაათენე.....	50
სიფარი, ური.....	51
მეფე გიორგი.....	52
რამზეს II-ის ხომალდების მოლანდება შავ ზღვაზე.....	53
გაჭედელს და მუკოტახელს.....	54
ოდისეესი და ტელემაქე.....	55
მთები და მწვერვალები.....	56
ვით ისაკი და აბრამი.....	57
ძალა.....	58
მრევლი.....	59
ხეთა, ხამისკური.....	60

კეისარს კეისრისა.....	61
ისევ წიგნი „იქმენ ნათელი!“.....	62
მაფშალია.....	63
60.....	64
* * * ცისკარივით ნათელია.....	65
პეპელა.....	66
მზე და მთვარე.....	67
* * * ჭიას ფეხს აღარ დააბიჯებდა	68
სამოთხე.....	69
ომი.....	70
ოპერა.....	71
საწუთრო.....	72
ოდიშში.....	73
ცის სტუმარი.....	74
*** პონტოს ნაპირზე ბინადართ.....	75
*** ვარსკვლავებით მოკირწყლულ.....	76
*** „ბედისწერის დაფიდან“.....	77
*** ღელავს პონტო.....	78
*** ციდან ჩამოფრენილი.....	79
1991 – 1992.....	80
*** ვარსკვლავებით სნეული.....	81

*** ეს მეტეორი კი არადა.....	82
*** ათასწლეულთა დელგამა.....	83
*** ერთი შავი ღრუბელი.....	84
*** ნათლითშემოსილი მთებით.....	85
*** ვარსკვლავების ბილიკებით.....	86
*** შორეულ წარსულში.....	87
*** დედამიწის ჭურჭელში.....	88
*** ცის გონს შემორჩენილი.....	89
*** სხვას არა!.....	90
*** ნ.ბ.-ს.....	91
*** ღამის ცის შორეულ წარსულში...	92
*** ყოფნად მოსულს.....	93
სეზანი და მარკესი.....	94
კოსმიური ელვა.....	95
საქართველოს ისტორია.....	96
აბშილებს და აფსილებს.....	97
თბილისი – 1992.....	98
გრიფონი.....	99
ამაოების ბაზარი.....	100
არჩილ მეფის ტროპარი.....	101
წარწერა საფლავის ქვაზე.....	102

აკეთ – ფოთი, იქით – ფათი.....	103
ხე – ცნობის.....	104
შაეშეთ – ჭანეთ – ერუშეთი.....	105
*** ვარსკვლავებთან თამაშით.....	106
კოლხეთი თვით ბიბლიაა.....	107
*** ქართა და ქარიშხალით.....	108
*** ელვა ცეცხლს ანთებს.....	109
*** ტიგროსის და ევფრატის პირ.....	110
პოეზია – მზე არის.....	111
ვით ნიკოლო მაკიაველს.....	112
*** სიბრძნით და სიჯიუტით.....	113
*** იმან კი რა ქნას.....	114
*** ვარსკვლავით ცად.....	115
*** გახმება ენა.....	116
სამეგრელოს მეხუთე დაღაშქვრა.....	117
ქვეერი შრომასთან.....	118
*** ათასწლეულების იქით.....	119
ცა – ქრისტეა.....	120
*** მარტი მარტობს.....	121
ისევ კოლხეთი.....	122
წარწერა ლოდზე.....	123

*** ბრძენი იყო.....	124
*** მეხის ხმაზე ღრუბლები კი.....	125
ხსოვნის მზე.....	126
პოეტი	127
ზღვა და ხმელეთი.....	128
*** წარსულიდან ენგურს პეშვით.....	129
*** დედამიწაზე დაუტვარი.....	130
*** „წყალნი წავლენ და წამოვლენ	131
მეცხრე.....	132
*** მოყაყანე ზვირთებს შორის	133
ნილოსი და ამაზონი.....	134
*** მთვარე, თითქოს მოცარტია	135
მზე, მთვარე.....	136
ისევ კოლხეთი	137
1959.....	138
ხილვა – ვენერა მილოსელი	139
*** აბაზებმა და მაჰმადხანებმა	140
ისევ პარას ჭალა.....	141
დაფნა	142
* * * როცა ამოვა სული ტანიდან.....	143
მამლები, ყვინჩილები.....	144

საადმირალო.....	145
ითრუჯანი.....	146
ვარსკვლავიანი ღამე ნაბელაუთან.....	147
* * * ქალკედონის კუნძულზე.....	148
ტყე.....	149
სიყვარული.....	150
ოკეანე, ზღვა.....	151
როიალი.....	152
ზაფხული მთაში.....	153
ღასკალა და პასკალი.....	154
* * * ყოფნა ზოგისთვის ედემ-ბაღია...	155
* * * მთები ფეხისწვერზე დგანან.....	156
9 აპრილი.....	157
იკაროსი.....	158
* * * შაოსან ღრუბლებს ზღვასთან....	159
* * * ხსოვნას ვფიცავარ დედის.....	160
* * * ვით დღე და ღამ.....	161
ზღვა და თოლიები.....	162
წარწერა საფლავის ლოდზე.....	163
* * * ათასწლეულთა უღრანებიდან.....	164
* * * თუმცა დაბერდა მოვარე.....	165

უნგრეთში.....	166
* * * ღამეულ ფსკერზე ძილად.....	167
* * * ძეო ადამის!.....	168
აპრილი კოლხეთში.....	169
* * * აღარ სურს ნახვა.....	170
* * * მარტო ფხოვში კი არა.....	171
* * * შენი მარჯვენა.....	172
ხილვა: მთები ხერმონ-თაბორის.....	173
ო ნ ი ს ი მ ე.....	174
ხეესურეთის ღამე.....	175
კოლხეთი – 7000.....	176
* * * ცხოვრება ჯოჯოხეთია.....	177
* * * რომ გვეკლავს სურვილი.....	178
ეგზეზე.....	179
პირველი ქრისტიანი.....	180
* * * დაბადებიდან.....	181
* * * მე.....	182
ორი მტერი.....	183
ხილვა: სინას მთა.....	184
* * * ქარი ქარობას არ იშლის.....	185
მიქაელ მთავარანგელოზი.....	186

* * * ხმელეთზე ბრაზით ზღვა..... 187
ამბობს ეკლესიასტე..... 188
პელაზგები და ხეთები..... 189
ღ რ უ ბ ლ ე ბ ი..... 190
* * * წინაპრებმა დაგიბარეს..... 191
* * * გარდასულთა შფოთავს ქარი..... 192
* * * რა ეუყოთ..... 193
ასე იქნება ვაჟა ეგრისელ..... 194
ხ ს ო ვ ნ ა..... 195
* * * ზღვა ზვირთთა მუშტებს..... 196
* * * ღრუბლის წვერმოშვებული..... 197
* * * ვერ გასცურავ ჟამთა დელვას.... 198
* * * ისტორია ინახავს..... 199
* * * მწუხრის ბილიკით 200
* * * მებრძვის დემონი 201
* * * როგორც წმინდა გიორგი..... 202
* * * მოკვდავთ ღოცვა-ვედრება..... 203
რეკავს ოქროს ზარი..... 204
* * * ლექსში ვეფხვის ნახტომი?!..... 205
სამეგრელოს მეექვსე დაღამქვრა..... 206
უცხო მოყვასი..... 207

რაბი.....	208
* * * კვლავ გაშინებს მიწის სისქე.....	209
ისევ ხორგის სასაფლაო.....	210
* * * მითებსა და ლეგენდებს.....	211
ცა ქართული.....	212
* * * ცას ელვით შეკერილი.....	213
შენც მიჰყვები ცისკენ კიბეს.....	214
* * * წყვდიადიდან ნათელი.....	215
ფაზისი (კოლხეთის) აკადემია – 1800	216
ხილვა: წმინდა ისაკ ასური.....	217
*** კოლხ-იბერთა ისტორია.....	218
კოლხური ოდა.....	219
კოლხეთი – VI-ე საუკუნე.....	220
ხილვა: სვიმეონ ღვთისმეტყველი და ნეტარი ავგუსტინე.....	221
*** შორეთს მიმავალი.....	222
ხილვა: ფუთი.....	223
*** პირამიდის “ოსტატებთან”.....	224
არ ჩაგივლია მოხრილს.	
*** პოეზიის დიდგორის ველზე.....	225
ფაზისს – ჰელიოსის ძევ.....	226

თეთრი გიორგი.....	227
საქართველო არის ცეცხლი.....	228
ხილვა: რამზეს II.....	229
“კილხა”, “კულხა”, “კოლხა”.....	230
*** დღისით თაფლის სანთელს.....	231
ხეთა.....	232
თბილისი – ფოთი.....	233
მაფია.....	234
70.....	235
ოსია წინასწარმეტყველი.....	236
ადამ კადმოსივით.....	237
მატიტელა.....	238
*** შოროს.....	239
პრომეთე და იაკობი.....	240
*** პოეზიის მაღალ ცისქვეშ.....	241
არაბები... მონგოლები.....	242
განჭაბუკების ბალახი.....	243
ჩვენო მამულო.....	244
*** პონტოს პირას.....	245
*** ვერა და ვერ გაამრთელე.....	246
წუხილი.....	247

ეპა, სიკვდილო.....	248
მინოტავრი.....	249
*** სამშობლოზე ღოცვით.....	250

2020.08.28

"საერთაშორისო მედიკალური კონგრესი" 100-დღიანი
პროგრამის, საქართველოს მედიკალური, სპორტული
და ფიზიკური კულტურის, სპორტული და ფიზიკური კულტურის
სამსახურის, სპორტული და ფიზიკური კულტურის
სამსახურის და სპორტული და ფიზიკური კულტურის
სამსახურის, 3-6 კლასის ბავშვებისათვის
ფიზიკური და სპორტული კულტურის, სპორტული და
ფიზიკური კულტურის და სპორტული და ფიზიკური
კულტურის და სპორტული და ფიზიკური კულტურის
სამსახურის, 3-6 კლასის ბავშვებისათვის
100-დღიანი
პროგრამის და სპორტული და ფიზიკური კულტურის
სამსახურის და სპორტული და ფიზიკური კულტურის
სამსახურის.

საერთაშორისო მედიკალური კონგრესი
2020.08.28

ვაჟა ეგრისელი

კოლხური ფსალმუნები

100 ტომად
ტომი 83

VAZHA EGRISELI
“KOLKHURI PHSALMUNEBI”
ONE HUNDRED VOLUME
VOLUM 83

გამომცემლობის

რედაქტორი

– ნიკო ხერკველაძე

მხატვარი

– სპარტაკ ცინცაძე

მხატვრული რედაქტორი

– ირაკლი უშვერიძე

ტექნიკური რედაქტორი

– ნანა ღუმბაძე

კორექტორი

– იამზე რობაქიძე

კომპიუტერული

უზრუნველყოფა

– ნანა და დათო ყანდაშვილები

გამომცემელი – ზურაბ დოღბაია

ფასი 20 ლარი

თბილისი
2020

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. ჯორჯიძის ქუჩის №4. ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@gmail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com